

STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA V KOŠICKOM KRAJI

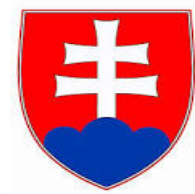
september 2015

spracovateľ:

PROACTIVA, n.o.

Bankov 3

040 01 Košice

Tento projekt je realizovaný v rámci Regionálneho operačného programu, spolufinancovaný Európskou úniou vo výške 85% z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vo výške 10% zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

OBSAH

ÚVOD	4
Vymedzenie základných pojmov	9
1. ANALYTICKÁ ČASŤ	12
1.1 Zameranie a ciele výskumu	12
1.2 Metodika výskumu	12
1.3 Popis a analýza výskumnej vzorky	15
1.4 Analýza výsledkov výskumu	17
1.5 Závery	31
1.6 Organizačný kontext dobrovoľníctva	33
1.7 SWOT analýza	46
2. PREHĽAD STRATÉGIÍ PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA	48
3. STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA NA ÚZEMÍ KOŠICKÉHO KRAJA	58
4. SUMMARY OF THE RESULTS	63
LITERATÚRA	65
ZAUJÍMAVÉ WEBOVÉ STRÁNKY	66

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1	Štruktúra výskumnej vzorky podľa pohlavia	15
Tabuľka 2	Štruktúra výskumnej vzorky podľa veku	15
Tabuľka 3	Štruktúra výskumnej vzorky podľa vzdelania	16
Tabuľka 4	Štruktúra výskumnej vzorky podľa veľkosti bydliska	16
Tabuľka 5	Štruktúra výskumnej vzorky podľa okresu trvalého bydliska respondentov	16
Tabuľka 6	Štruktúra výskumnej vzorky podľa prevládajúceho statusu	17
Tabuľka 7	Štruktúra výskumnej vzorky podľa vierovyznania	17
Tabuľka 8	Výkon dobrovoľníckej práce v organizácii	18
Tabuľka 9	Dĺžka vykonávania dobrovoľníckej práce v organizácii	18
Tabuľka 10	Frekvencia vykonávania dobrovoľníckej práce v organizácii	19
Tabuľka 11	Zdroje informácií o formálnom dobrovoľníctve	20
Tabuľka 12	Vedomosti, schopnosti a zručnosti rozvíjané dobrovoľníctvom	21
Tabuľka 13	Motivácia k formálnemu dobrovoľníctvu	22
Tabuľka 14	Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska veku	22
Tabuľka 15	Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska vzdelania	23

Tabuľka 16	Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska miesta bydliska	23
Tabuľka 17	Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska prevládajúceho sociálno – ekonomického statusu	23
Tabuľka 18	Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska členstva v cirkvi	24
Tabuľka 19	Výkon neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch	24
Tabuľka 20	Dĺžka vykonávania neformálneho dobrovoľníctva	24
Tabuľka 21	Frekvencia vykonávania neformálneho dobrovoľníctva	25
Tabuľka 22	Súvislosť zapojenia sa vo formálnom a neformálnom dobrovoľníctve (v počtoch)	25
Tabuľka 23	Motivácia k neformálnemu dobrovoľníctvu	26
Tabuľka 24	Osobné prínosy z vykonávania neformálneho dobrovoľníctva	27
Tabuľka 25	Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska veku	28
Tabuľka 26	Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska vzdelania	28
Tabuľka 27	Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska miesta bydliska	28
Tabuľka 28	Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska prevládajúceho sociálno – ekonomického statusu	29
Tabuľka 29	Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska členstva v cirkvi	29
Tabuľka 30	Bariéry dobrovoľníctva u respondentov, ktorí vôbec neboli zapojení do dobrovoľníckych aktivít	30
Tabuľka 31	Bariéry dobrovoľníctva u respondentov, ktorí boli zapojení do neformálneho, ale nie do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch	31
Tabuľka 32	Štruktúra výskumnej vzorky	34
Tabuľka 33	Zapojenie dobrovoľníkov pri organizácii podujatí	34
Tabuľka 34	Typy podujatí, na ktorých sa podieľajú obyvatelia obce ako dobrovoľníci	34
Tabuľka 35	Zapojenie dobrovoľníkov v organizáciách	35
Tabuľka 36	Oblasti zamerania v organizáciách	35
Tabuľka 37	Zapojenie žiakov stredných škôl do dobrovoľníctva	35
Tabuľka 38	Spolupráca s dobrovoľníkmi	36
Tabuľka 39	Koordinácia dobrovoľníkov	36
Tabuľka 40	Predstava o type podpory zo strany Košického samosprávneho kraja	37
Tabuľka 41	Typ podpory, ktorú poskytujú obce organizáciám	38
Tabuľka 42	Spolupráca obcí s neziskovými organizáciami	38
Tabuľka 43	Počet spolupracujúcich subjektov	38
Tabuľka 44	Prekážky v zapájaní obyvateľov do dobrovoľníctva	39
Tabuľka 45	Záujem pracovať s dobrovoľníkmi	40

ÚVOD

Dobrovoľníctvo je spoločenský fenomén, ktorého význam pre spoločnosť aj jednotlivcov je celosvetovo zdôrazňovaný aj v rámci tzv. verejných politík.

Z hľadiska spoločenského významu sa často zdôrazňuje, že dobrovoľníctvo je formou občianskej participácie a výrazom sociálnej solidarity. Pôsobí ako faktor sociálnej inklúzie a posilňuje sociálnu súdržnosť budovaním sociálneho kapitálu.

Historické korene charity a filantropie, rovnako ako politické, ekonomické, sociálne a demografické faktory významne ovplyvňujú podobu dobrovoľníctva v jednotlivých štátoch sveta. Vo všeobecnosti ale možno konštatovať, že dobrovoľníctvo (najmä formálne, organizované) sa celosvetovo rozvíja bez ohľadu na geopolitické hranice. Existuje veľa príkladov dobrej praxe na medzinárodnej, európskej, národnej, regionálnej či miestnej úrovni.

Prínosy dobrovoľníctva pre jednotlivca aj spoločnosť sú dobre zdokumentované a všeobecne uznávané. Skúsenosť s dobrovoľníckou prácou pozitívne ovplyvňuje zdravie človeka (definované ako stav fyzickej, duševnej a sociálnej pohody), saturuje také duševné potreby ako potrebu lásky, či sebarealizácie, rovnako aj spirituálne potreby človeka.

V posledných desaťročiach 20. storočia sa rozvíja výskum dobrovoľníctva. V odbornej literatúre, ale aj v praxi sa stretávame s množstvom definícií. Pre potreby tohto dokumentu vymedzujeme dobrovoľníctvo takto:

Za dobrovoľníctvo považujeme neplatené aktivity alebo prácu, ktorú obyvatelia Košického kraja vykonávali dobrovoľne v prospech iných ľudí alebo spoločnosti či životného prostredia mimo členov ich najbližšej rodiny a domácnosti. Prácu sme považovali za neplatenú aj v prípade, že občanom boli uhradené výdavky spojené s jej výkonom.

Predkladaný dokument je tvorený tromi základnými časťami:

- 1. Analytická časť – obsahuje výsledky kvantitatívneho výskumu dobrovoľníctva v Košickom kraji a výsledky prieskumu organizačného kontextu dobrovoľníctva,**
- 2. Strategická časť – ponúka prehľad osvedčených regionálnych stratégií podpory rozvoja dobrovoľníctva**
- 3. Realizačná časť – obsahuje stratégiu a akčný plán podpory rozvoja dobrovoľníctva zo strany Košického samosprávneho kraja.**

Dokument ponúka všetkým čitateľom a používateľom:

- základné informácie o dobrovoľníctve a politike podpory dobrovoľníctva,
- výsledky výskumu aktuálneho stavu dobrovoľníctva v Košickom kraji,
- príklady dobrej praxe vo vybraných krajinách Európy a sveta,
- stratégiu a akčný plán **podpory rozvoja dobrovoľníctva zo strany Košického samosprávneho kraja.**

Spolupráca verejnej správy a občanov

V jednotlivých štátoch sveta je historicky daný charakter spolupráce verejnej správy a občanov. Jej vývoj a stav ovplyvňujú najmä kultúrne, ekonomické, demografické a politické faktory. V neskoro modernej spoločnosti, ktorá produkuje nové sociálne riziká sa ukazuje podpora dobrovoľníctva ako jedna zo stratégií prevencie sociálnych rizík a riešenia sociálnych problémov. Teórie modernizácie reflektujú aj zmenu významu a pozície dobrovoľníctva v spoločnosti, ktorá sa prejavuje legislatívnym ukotvením najmä formálneho dobrovoľníctva, rastúcou finančnou podporou a vôbec etablovaním tzv. politiky dobrovoľníctva minimálne na úrovni Európskej únie a jej jednotlivých členských štátov. V nich sa postupne vytvára tzv. infraštruktúra dobrovoľníctva (Volunteering Infrastructure in Europe, 2012).

Verejná správa je vykonávaná vo verejnom záujme, je viazaná právom a ústavnými zásadami. V Slovenskej republike je verejná správa rozdelená na štátnu správu a samosprávu. Dobrovoľníctvo je žiaduce podporovať nielen zo strany štátnej správy, ale aj na oboch úrovniach samosprávy (regionálnej aj miestnej). V súlade s premenami chápania roly verejnej správy v spoločnosti, mení sa aj jej vzťah k dobrovoľníckym organizáciám a fenoménu dobrovoľníctva. Po druhej svetovej vojne sa na americkom a európskom kontinente rozvíja koncept sociálneho štátu a občianskej spoločnosti. Demografická a ekonomická kríza, spolu so stratou sociálneho konsenzu sa prejavuje aj v premenách sociálneho štátu. Všeobecným cieľom verejných politík sa stáva úsilie o zvyšovanie participácie občanov na lokálnej úrovni, čo sa prejavuje zavádzaním komunitného prístupu. Aj vo vyspelých štátoch sveta rastie podiel verejných služieb zabezpečovaných dobrovoľníckymi organizáciami. Zámerom a záväzkom verejnej správy je zvyšovanie kvality života obyvateľstva. Prostriedkom sa tak stáva zlepšovanie dostupnosti a kvality služieb pre všetky sociálne skupiny obyvateľov zapojením občanov. Dobrovoľníctvo je vnímané aj ako nástroj znižovania výdavkov z verejných rozpočtov na zabezpečenie verejných služieb. Súčasne predstavuje zdroj sociálneho kapitálu, rovnako ako cestu k zvýšeniu participácie obyvateľov v sociálnom a ľudskom rozvoji.

Po politickej zmene v roku 1989 sa aj na Slovensku zmenilo postavenie občianskej spoločnosti. V posledných desaťročiach zaznamenávame aj rozvoj podpory dobrovoľníctva zo strany štátu. V roku 2011 bol prijatý zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení v roku 2012 uviedla zámer podporovať rozvoj dobrovoľníctva. V roku 2013 bol v nadväznosti na Uznesenie vlády SR č. 68, bod C.15 navrhnutý Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier (Príloha 1).

V uznesení vlády sú definované nasledujúce oblasti podpory rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku:

- Dobrovoľníctvo ako súčasť celoživotného vzdelávania
- Podpora inkluzívneho dobrovoľníctva
- Jednotný záchranný systém postavený na spolupráci profesionálov a dobrovoľníkov
- Výskum dobrovoľníctva
- Infraštruktúra dobrovoľníctva
- Propagácia a osвета v oblasti dobrovoľníctva.

Dokument vychádza aj z Uznesenia Európskeho parlamentu z 22. apríla 2008 o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorým Európsky parlament vyzýva členské štáty, regionálne a miestne samosprávy k uznaniu hodnoty dobrovoľníckej práce pri podpore sociálnej a hospodárskej súdržnosti a súčasne k partnerskej spolupráci s dobrovoľníckymi organizáciami. Jedno z dôležitých navrhovaných opatrení smeruje k vytváraniu stabilného inštitucionálneho rámca pre rozvoj dobrovoľníctva.

Zdrojom odporúčaní pre rozvoj politiky dobrovoľníctva na európskej, štátnej, regionálnej a miestnej úrovni je dokument P.A.V.E. Policy Agenda for Volunteering in Europe, vytvorený v roku 2011 (http://www.eyv2011.eu/images/stories/pdf/EYV2011Alliance_PAVE_copyfriendly.pdf).

Dokument vymedzuje 5 oblastí podpory dobrovoľníctva, v ktorých sú sformulované odporúčania pre politiky a stratégie jednotlivých členských štátov a aktérov na rôznych úrovniach:

- infraštruktúra dobrovoľníctva (priaznivé prostredie pre rozvoj dobrovoľníctva),
- právny rámec dobrovoľníctva,
- kvalita dobrovoľníctva,
- oceňovanie dobrovoľníctva (pozitívna verejná mienka o dobrovoľníctve, vytváranie stimulov pre jednotlivcov, biznis spoločnosti, dobrovoľnícke organizácie a centrá),
- hodnota a dôležitosť dobrovoľníctva (zvyšovanie povedomia o dobrovoľníctve, dobrovoľníctvo ako vyjadrenie solidarity, ako príspevok k sociálnej inklúzii, k tvorbe sociálneho kapitálu, k inováciám a novým riešeniam spoločenských otázok a príspevok k ekonomickému rastu).

O uznávaní prínosu dobrovoľníctva pre spoločnosť svedčí napríklad aj rezolúcia VZ OSN č. 40/212 zo 14.2.1985, ktorou bol stanovený 5. december ako Medzinárodný deň dobrovoľníctva. Cieľom vyhlásenia bola podpora bezplatnej práce, najmä v sociálnej oblasti prispievajúcej k ekonomickému a sociálnemu rozvoju. Tento deň vznikol z potreby celosvetovo upozorniť spoločnosť na prácu dobrovoľníkov a pokúsiť sa ešte viac ich posilniť nielen na národnej, ale aj na medzinárodnej úrovni.

Trendy v dobrovoľníctve

Budúcnosť dobrovoľníctva je často diskutovanou témou. Vo viacerých krajinách sveta sa odborníci zaoberajú prognózou ďalšieho vývoja zapájania sa ľudí do dobrovoľníckych aktivít. Ponúkame niekoľko identifikovaných trendov v dobrovoľníctve, tak ako sú popísané v odbornej literatúre. Vnímame ich ako vhodnú inšpiráciu pre tvorbu regionálnej politiky podpory dobrovoľníctva.

Merrillová (2003) identifikovala na základe štúdia trendov v dobrovoľníctve v deviatich regiónoch sveta deväť konzistentných vzorcov alebo „megatrendov“, ktoré sa v dobrovoľníctve objavujú posledných desať rokov:

- narastajúci záujem o vplyv na čas strávený v dobrovoľníctve,
- odlišnosti vo význame slova „dobrovoľníctvo“ v jednotlivých krajinách,
- demografické zmeny, ktoré zamerali pozornosť dobrovoľníckych programov na mladých ľudí a na seniorov,
- narastajúce uvedomenie si potreby skutočne pluralistického prístupu k získavaniu dobrovoľníkov, ich angažovaniu a manažmentu,

- uznávanie, že dobrovoľníctvo rozvíja a posilňuje reciprocitu, komunitu, sociálnu solidaritu a občianstvo,
- potreba väčšej profesionalizácie manažérov dobrovoľníckych programov,
- rastúca rola informačných technológií v podpore výmeny informácií o dobrovoľníctve,
- odlišnosti v názoroch na rolu štátu pri podpore dobrovoľníctva.

V analytickej časti dokumentu sa odvolávame na teóriu kultúrnych vzorcov dobrovoľníctva. V posledných desaťročiach sú v odbornej literatúre popísané dva protichodné vzorce dobrovoľníctva - tradičný a nový (Hustinx, Lammertyn, 2003). Tradičný vzorec dobrovoľníctva je charakteristický dlhodobou participáciou, často je spojený s členstvom v organizácii. Dobrovoľníci sú altruisticky a normatívne motivovaní, prevažujú emocionálne podfarbené väzby členov na organizáciu a komunitu. Nový (tzv. reflexívny štýl dobrovoľníctva) predstavuje opačný vzor správania obyvateľov – zameranie sa skôr na uspokojenie vlastných potrieb – obyvatelia preferujú skôr krátkodobé angažovanie sa, nie sú členmi organizácií, často majú slabú väzbu na komunitu, očakávajú vysokú mieru profesionalizácie dobrovoľníckych aktivít v organizácii.

Elisha Evans a Joe Saxton (In Brozmanová et al., 2012) identifikovali v správe o meniacej sa podobe dobrovoľníctva v 21. storočí deväť kľúčových trendov, ktoré určujú a budú určovať zmeny v oblasti dobrovoľníctva v nasledujúcich desaťročiach:

- Nárast tzv. znalostných (brain) dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Téma, ktorá sa vzťahuje takmer ku všetkým trendom a úvahám o budúcnosti dobrovoľníctva je, že „dobrovoľníci robia dobrovoľníctvo stále viac sami pre seba“. Dobrovoľníci chcú vedieť, čo im dobrovoľníctvo prinesie. Či to bude pre nich pracovná skúsenosť, životná skúsenosť alebo využijú svoje zručnosti, prekonali samotu či našli priateľov. Táto skutočnosť sa odráža v tom, že dobrovoľníci stále menej robia tzv. „špinavú prácu, ktorú nechcú robiť platení zamestnanci, častejšie si svoju prácu vyberajú a kladú väčší dôraz na to, aby sa naplnili ich očakávania od dobrovoľníckej skúsenosti.
- Vzostup tzv. vecne stimulovaných (cause-driven) dobrovoľníkov a pomalý pokles časovo stimulovaných (time-driven) dobrovoľníkov. V minulosti sa ľudia zapájali do dobrovoľníctva preto, aby vyplnili svoj voľný čas. Nebolo pre nich také dôležité to, komu pomáhajú a čo robia, ale vyplnenie ich času. Dnešní ľudia sa však stále viac angažujú pre konkrétnu vec a vyberajú si komu a kde sú ochotní svoj čas poskytnúť, nakoľko je oveľa viac možností ako tráviť voľný čas a voľného času majú ľudia menej.
- Vzostup sebeckého dobrovoľníka. Tento trend je výsledkom predchádzajúcich dvoch trendov. Dnešní dobrovoľníci chcú stále viac vedieť, čo dobrovoľníctvom získajú ako i to, čo dávajú. Stále viac sa podobajú plateným zamestnancom s tým rozdielom, že za svoju prácu nedostávajú mzdu.
- Narastá potreba profesionalizácie manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- Vnímanie dobrovoľníctva ako továrne na komunitný sociálny kapitál. Dobrovoľníctvo ľudí spája, pomáha im poznať svojich susedov a kolegov, je príležitosťou spoznať jeden druhého.
- Nárast mladých aktivistov a pokles mladých dobrovoľníkov. Mladí ľudia chcú byť stále viac nielen dobrovoľníkmi, ale aktívnymi občanmi v lokálnom či globálnom kontexte. Ak chceme, aby sa mladí ľudia zapájali do dobrovoľníctva, musíme dobrovoľníctva spájať s aktivizmom a sociálnym uvedomením, nie so staromódnym a neinšpirujúcim dávaním

času. Mládežnícke dobrovoľníctvo má úplne iný imidž, ktorý je spojený s aktivizmom alebo pro-aktivizmom.

- Nárast počtu firemných dobrovoľníkov hľadajúcich nové skúsenosti. Firmy stále častejšie kontaktujú dobrovoľnícke organizácie a vyhľadávajú pre svojich zamestnancov dobrovoľnícke aktivity, ktoré im pomôžu vybudovať ich tím, zlepšiť morálku či prepojiť firmu s lokálnou komunitou a poskytnúť zamestnancom nové a rôznorodé skúsenosti.
- Zapojenie sa do dobrovoľníctva je závislé na tom, v akej životnej etape sa človek nachádza a či je schopný venovať v tejto fáze čas alebo skôr peniaze.
- Produktizácia dobrovoľníctva. Tento trend je vlastne odpoveďou na predchádzajúce trendy. Hovorí o tom, že organizácie, ktoré pracujú s dobrovoľníkmi by mali dobrovoľnícke príležitosti ponúkať ako produkty a urobiť z nich súčasť svojej marketingovej stratégie. Dobrovoľníctva skúsenosť má byť „zabalená“ a ponúknutá ako produkt, pri ktorom bude dobrovoľník rozumieť, koľko času je potrebné venovať, ako dlho, aké sú prínosy aktivity pre neho a pre prijímateľov.

VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

Za **dobrovoľníctvo** sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých. Dobrovoľník je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Inšpiratívna je aj definícia, ktorú používa Európske dobrovoľnícke centrum (CEV), ktorá rozlišuje formálne a neformálne dobrovoľníctvo: „*dobrovoľníctvo je aktivita, ktorá sa môže objaviť v rôznych podmienkach a oblastiach – či už na **neformálnej** úrovni, ako napríklad pomoc v susedstve alebo na **formálnej** úrovni – v rámci štruktúry mimovládnych neziskových organizácií. Môže variovať od aktivít, ktorým sa – ak to porovnáme s platenou prácou – človek venuje na čiastočný úväzok (tento typ dobrovoľníctva je typický pre väčšinu dobrovoľníkov) alebo na plný úväzok a môže ísť o prax, ktorá sa týka jedného dňa, ale aj množstva rokov dobrovoľníckej činnosti v rôznych oblastiach. Je vhodné a dobré, ak je pri formálnom dobrovoľníctve zabezpečené úrazové, zdravotné poistenie, či poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú pri vykonávaní takejto činnosti. Rovnako sa za vhodné považuje, aby bolo takýmto dobrovoľníkom poskytnuté zaškolenie, aby bol zabezpečený manažment dobrovoľníkov a v prípade možnosti im boli preplatené náklady súvisiace s výkonom dobrovoľníckej činnosti.*

Rozlišujeme:

Neformálne dobrovoľníctvo – neplatená pomoc jednotlivca susedom, kamarátom, obci, prírode. Je vykonávaná spontánne, často aj ako voľno časová aktivita. Zvyčajne má vzájomne prospešný charakter.

Formálne dobrovoľníctvo – organizovaná neplatená práca prostredníctvom skupín, klubov, organizácií, ale aj orgánov samosprávy v prospech ostatných ľudí či spoločnosti.

Dobrovoľnícky program – označenie pre komplex aktivít zameraných na riadenie dobrovoľníkov v konkrétnej organizácii. Pozostáva z najmä z týchto etáp: príprava programu, nábor dobrovoľníkov, pohovor s dobrovoľníkom, príprava dobrovoľníka, vlastná dobrovoľnícka činnosť, hodnotenie programu.

Dobrovoľnícke centrum – garant verejne prospešného a transparentne organizovaného dobrovoľníctva, organizácia, ktorej základným poslaním je rozvoj, šírenie a podpora myšlienky dobrovoľníctva v spoločnosti. Hlavnou úlohou dobrovoľníckych centier je spolupráca s mimovládnyimi organizáciami v danom regióne, pomoc pri hľadaní, získavaní dobrovoľníkov a ich následná distribúcia. K ďalším úlohám týchto centier patrí spolupráca s obcami, samosprávami, štátnymi orgánmi, vzdelávanie dobrovoľníckych organizácií v manažmente dobrovoľníkov, vzdelávanie širokej verejnosti v oblasti dobrovoľníctva, školenia dobrovoľníkov, výskumy zamerané na dobrovoľníctvo, národné a medzinárodné spolupráce, projekty a pod.

Európska dobrovoľnícka služba - program pre mladých ľudí, ktorí majú záujem spoznať krajinu EÚ, vymeniť si skúsenosti s inými mladými ľuďmi zo zahraničia, spoznať novú kultúru a svojou dobrovoľnou prácou chcú prispieť k všeobecnému rozvoju a pomoci ľuďom v rôznych oblastiach života spoločnosti.

Dobrovoľnícka príležitosť – organizáciou popísaná pracovná náplň dobrovoľníka; konkrétna ponuka organizácie na výkon dobrovoľníckej činnosti.

Firemné dobrovoľníctvo - Firmy podporujú svojich zamestnancov, aby sa zapojili do dobrovoľníckych aktivít napr. pri úprave verejných priestorov, ochrane životného prostredia, v sociálnych službách, kultúrnych podujatiach. Tieto iniciatívy plánujú, organizujú a realizujú priamo zamestnanci a manažéri firmy. Firma môže darovať svojim zamestnancom na ich dobrovoľnú činnosť presne určený čas, napr. jeden deň v roku alebo jednu hodinu týždenne. Inou alternatívou môže byť zorganizovanie tímovej akcie, napríklad spoločného víkendového stretnutia alebo verejnoprospešného dňa v mieste pôsobenia podnikateľského subjektu.

Infraštruktúra dobrovoľníctva - súbor opatrení a podmienok potrebných pre rozvoj dobrovoľníctva, napríklad legislatíva, finančná podpora, dobrovoľnícke centrá...

Komunitné dobrovoľníctvo – dobrovoľníctvo v obciach, na vidieku – ide najmä o členov miestnych spolkov, klubov, asociácií a jednôt (ako hasiči, poľovníci, rybári, záhradkári, včelári, futbalisti a pod.), ktorí udržiavajú lokálny spoločenský život.

Koordinátor dobrovoľníckeho programu – môže byť zamestnancom organizácie, alebo týmito úlohami môže byť poverený vybraný dobrovoľník v organizácii. Je vhodné, aby absolvoval akreditované vzdelávanie v oblasti manažmentu dobrovoľníctva. Jeho úlohou je riadiť dobrovoľnícky program – najmä uskutočňovať nábor dobrovoľníkov, zabezpečovať komunikáciu s dobrovoľníkmi, s personálom organizácie a dobrovoľníkmi a klientmi a vedením organizácie. Zabezpečuje a vedie vstupné pohovory s dobrovoľníkmi, uzatvára s nimi dohody, riadi ich činnosť, vedie evidenciu dobrovoľníkov, supervíziu a iné.

Manažment dobrovoľníctva – profesionálna práca zameraná na organizáciu dobrovoľníckej činnosti, ale aj odbor, ktorý je možné študovať.

Service Learning je možné do slovenského jazyka preložiť ako "učenie prostredníctvom služby". Je vyučovacou (a učebnou) stratégiou, podporujúcou partnerstvo medzi školami a komunitou. Vychádza z princípov zážitkového učenia. Žiaci (študenti) sa učia a rozvíjajú cez aktívnu participáciu v premyslene organizovanej skúsenosti. Vykonávajú reálne potrebnú službu, pričom táto služba je súčasťou učebných osnov.

Uvedenú koncepciu je možné realizovať vo všetkých stupňoch škôl. Školy (a univerzity) ponúkajú žiakom (a študentom) možnosť v rámci plnenia školských povinností (často ako samostatný predmet, ktorý má svoje osnovy a je aj hodnotený) výkon služby (aktivity). Obsah aktivity (služby) je pre žiakov vopred pripravený v spolupráci s miestnymi neziskovými, cirkevnými a spoločenskými organizáciami a/lebo samosprávou.

Zámerom Service Learningu je prepájanie teoretických poznatkov s každodennou praxou a reagovanie na požiadavky vyplývajúce z praxe. Jej pridanou hodnotou je rozvoj občianskych cností žiakov a posilňovanie vzťahu žiakov ku komunite. Prínosom pre žiakov je skutočnosť, že koncepcia "prináša reálny svet do školských tried". Žiaci precvičujú v reálnych životných situáciách svoje poznatky a zručnosti, aktívne zisťujú, kde je potrebná pomoc a aj následne túto pomoc poskytujú. Pod vedením pedagógov celý proces vyhodnocujú a reflektujú. Žiaci si teda uvedomujú spojenie medzi službou a ich štúdiom a naučia sa reflektovať aj svoju rolu občana.

Zavádzanie vyučovacej stratégie Service Learningu je prínosom aj pre školu a komunitu. Vo svete je využívanie tejto vyučovacej stratégie síce najrozšírenejšie v USA, ale v súčasnosti sa realizujú tieto programy naprieč všetkými kontinentmi. V SR bola zatiaľ táto vyučovacia stratégia pilotne overená (v rámci projektov) na univerzitách v Banskej Bystrici a v Prešove. Z týchto projektov sú k dispozícii rôzne metodiky, učebnice a iné materiály.

1. ANALYTICKÁ ČASŤ

1.1 Zameranie a ciele výskumu

Dobrovoľnícka činnosť (práca) je vykonávaná z vlastnej vôle a v prospech iných. Je založená na slobodnom rozhodnutí a osobnej motivácii každého človeka. Vo svojej podstate zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu života človeka, či už ako prijímateľa služby alebo dobrovoľníka. Výrazne posilňuje ľudskú solidaritu. Poskytuje odpovede na dôležité problémy dnešnej doby – chudoba, zlé životné prostredie, starnutie, zlý zdravotný stav a pod. a snaží sa prispievať k vytváraniu krajšieho a lepšieho sveta.

Cieľom kvantitatívneho reprezentatívneho výskumu bolo identifikovať vzorce dobrovoľníckej činnosti obyvateľov Košického kraja z hľadiska stupňa organizovanosti v rámci formálneho a neformálneho dobrovoľníctva.

V rámci formálneho dobrovoľníctva sa výskum sústredil na:

- zmapovanie rozsahu a intenzity dobrovoľníctva,
- identifikáciu typov dobrovoľníckych aktivít (charakter organizácie a typ dobrovoľníckej práce),
- zistenie informačných zdrojov o dobrovoľníckych príležitostiach,
- identifikáciu osobných prínosov z vykonávania dobrovoľníctva,
- charakter motivácie dobrovoľníkov,
- zmapovanie sociálneho profilu dobrovoľníkov.

V rámci neformálneho dobrovoľníctva sa výskum sústredil na:

- charakter motivácie dobrovoľníkov,
- identifikáciu osobných prínosov z vykonávania dobrovoľníctva,
- zmapovanie intenzity a rozsahu dobrovoľníctva,
- zistenie sociálneho profilu dobrovoľníkov.

Podstatnú časť výskumu tvorila tiež oblasť bariér dobrovoľníctva pre tých, ktorí sa nezúčastňujú dobrovoľníctva a na zistenie bariér dobrovoľníctva u tých neformálnych dobrovoľníkov, ktorí nevykonávajú formálne dobrovoľníctvo.

Zároveň bolo cieľom výskumu porovnať zistené údaje s údajmi z celoslovenského výskumu dobrovoľníctva realizovaného v roku 2011 v rámci projektu Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie.

1.2 Metodika výskumu

Na zber empirických údajov výskumu sme využili nami revidovaný dotazník, ktorý bol použitý v rámci projektu Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie (2012). Realizátorom projektu boli Centrum dobrovoľníctva Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica, Prešovské dobrovoľnícke centrum, C.A.R.D.O. Dôvodom využitia dotazníka bola možnosť porovnať údaje, ktoré boli týmto výskumom získané s našimi údajmi a vytvoriť tak plastickejší obraz o dobrovoľníckej činnosti obyvateľov Košického kraja. Dotazník pozostával z niekoľkých častí. Začiatok dotazníka tvoril úvod, v ktorom boli respondenti oboznámení

s účelom dopytovania a organizátorom dotazníkového šetrenia. Bola im poskytnutá definícia dobrovoľníctva, aby vedeli, ako dobrovoľníctvo chápeme a na čo sa ich pýtame. Boli zároveň ubezpečení o anonymite svojich odpovedí a bolo im poskytnuté vysvetlenie ako vyplniť dotazník.

Prvú časť tvorili otázky týkajúce sa formálneho dobrovoľníctva. Konkrétne:

- vykonávanie neplatennej práce pre organizáciu v posledných 12 mesiacoch,
- názov a sídlo organizácie, kde bola neplatená práca vykonávaná,
- popis konkrétnej práce,
- informovanosť o možnosti vykonávať neplatenú prácu v organizácii,
- získanie vedomostí, schopností a zručností pri vykonávaní neplatennej práce pre organizáciu.

Druhú časť dotazníka tvorili otázky týkajúce sa nezištnej pomoci cudzej osobe, t.j. neformálneho dobrovoľníctva. Konkrétne:

- motivácia k takejto pomoci,
- osobný prínos pri realizácii nezištnej pomoci,
- dĺžka a intenzita vykonávania takejto pomoci.

Tretia časť dotazníka sa venovala bariéram dobrovoľníckej práce. Posledná štvrtá časť bola zameraná na zisťovanie sociálnych a demografických charakteristík respondentov, konkrétne: pohlavie, vek, vzdelanie, trvalé bydlisko, socioekonomický status a členstvo v cirkvi.

Zber empirických dát v rámci reprezentatívneho výskumu zabezpečili vyškolení anketári dvoma spôsobmi. Prvou metódou boli osobné (face-to-face) štandardizované rozhovory, kedy anketári sami zapisovali odpovede od respondentov do dotazníka a druhou klasický zber dotazníkov (odovzdanie respondentovi a dohodnutie času, kedy vyplnený dotazník vráti). Samotná realizácia rozhovorov a zber dotazníkov prebehli v júni 2015. Údaje z dotazníkov boli vložené a následne analyzované v programe Statistica 12. Kvantitatívnu štatistickú analýzu údajov realizovali členky riešiteľského tímu. Celkovo bolo oslovených 600 respondentov. Vrátilo sa 495 dotazníkov, čo predstavuje 82,5% úspešnosť návratnosti, čo je výrazný nadpriemer na úroveň Slovenska (dosahuje 25%-30%). Z celkového počtu vrátených 495 dotazníkov bolo 7 nedostatočne vyplnených, a tak boli z výskumu vyradené.

Zmyslom kvantitatívneho výskumu je získať všeobecne platné poznatky o javoch, objektoch a vzťahoch medzi nimi vzhľadom k určitej množine objektov alebo javov, t.j. k základnému súboru. Subjektom výskumu sú ľudia, v našom prípade obyvatelia Košického kraja nad 15 rokov veku, ktorí tvoria základný súbor. Podľa Štatistického úradu SR má Košický kraj spolu 658 797 obyvateľov nad 15 rokov (31.12.2014), z toho 318 226 (48,3%) mužov a 340 571 (51,7%) žien. Z hľadiska veku je rozloženie podľa vekových kategórií nasledovné:

- 15 – 29 rokov – 164 536 (24,96%),
- 30 – 49 rokov – 236 624 (35,92%),
- 50 – 64 rokov – 155 730 (23,64%),
- 65 – 84 rokov – 93 107 (14,13%),
- 85 rokov a viac – 8 800 (1,34%).

Z hľadiska vzdelania z celkového počtu obyvateľov Košického kraja nad 15 rokov má ukončené:

- základné vzdelanie – 19,8%,
- učňovské vzdelanie a stredné bez maturity – 25,8%,
- stredné vzdelanie s maturitou - 37,7%,
- vysokoškolské vzdelanie – 16,3%.

Zo základného súboru sme vybrali výskumný (výberový) súbor. Ak je súbor dobre vybraný, výsledky štatistických testov možno zovšeobecniť na celý základný súbor. Dobrý výskumný súbor je ten, ktorý predstavuje čo najpresnejšiu zmenšenú kópiu základného súboru výskumu. Existuje viacero spôsobov, ako vyberať výskumný súbor tak, aby základný súbor dobre reprezentovali. Spoločným rysom všetkých týchto postupov je, že rozhodnutie o tom, ktorú osobu výskumník vyberie, bude objektívne. Objektivita sa najčastejšie zabezpečuje uplatnením náhody. Vo vedeckom výskume musí byť zaručené, že pri výbere prvkov sa neuplatňuje akákoľvek subjektívna stránka, a to skryto alebo zdanlivo bezvýznamne. Zvolili sme preto jednoduchý (prostý) náhodný výber („náhodný“ v zmysle matematickej teórie pravdepodobnosti) – techniku náhodnej cesty. Metóda je aktuálna v prípade aplikácie dotazníkov a rozhovorov respondentmi, pričom nie je k dispozícii zoznam jednotiek základného súboru. Výskumník si stanoví určité teritórium, kde bude hľadať participientov. Postupuje na základe „mapy“ teritória, v ktorej je zakreslený východiskový bod cesty a smer vytýčenej trasy.

Veľkosť výskumného súboru závisí predovšetkým od homogenity skúmaného základného súboru, posudzovanej z hľadiska tých vlastností základných jednotiek, ktoré sú pre riešenie výskumu rozhodujúce. Pokiaľ skúmame v základnom súbore pomerne konzistentnú, veľmi málo rozptýlenú premennú, postačí relatívne malý výskumný súbor a naopak. Všeobecne platí, že výsledky meraní výskumného súboru sú tým reprezentatívnejšie, čím je jeho veľkosť väčšia. Na druhej strane však možno konštatovať, že s veľkým výskumným súborom sa horšie výskumne pracuje. Pri odhade rozsahu výberu v prípade nominálnych alebo ordinálnych premenných (ako bolo v našom prípade) je možné potrebný rozsah výberového súboru odhadnúť podľa vzorca

$$n = \frac{t_{\alpha}^2 \cdot p \cdot (1-p)}{d^2}$$

kde n je požadovaný rozsah výberového súboru, t_{α} je koeficient spoľahlivosti pre zvolenú spoľahlivosť α , p je odhad relatívnej početnosti skúmanej premennej v základnom súbore a d je požadovaná relatívna presnosť (väčšinou sa požaduje presnosť 3-4%, t.j. 0,03 až 0,04). Relatívnu početnosť skúmanej premennej v základnom súbore sme stanovili s hodnotou $p=0,3$. Budeme požadovať obvyklú spoľahlivosť 95% a uspokojíme sa s obvyklou presnosťou 4%, t.j. $d = 0,04$, potom vychádza

$$n = \frac{1,96^2 \cdot 0,27 \cdot (1-0,27)}{0,04^2} = 473$$

Pre zachovanie intervalu spoľahlivosti 95% bolo preto potrebné, aby sa výskumu zúčastnilo minimálne 473 respondentov.

1.3 Popis a analýza výskumnej vzorky

Výskumnú vzorku tvorilo celkom 488 respondentov z Košického kraja nad 15 rokov veku, z toho 46,31% bolo mužov a 53,69% bolo žien, čo sa len v malom rozsahu líši od rozloženia obyvateľstva podľa posledného sčítania ľudu, v ktorom muži boli zastúpení 48,3% a ženy 51,7%.

Tabuľka 1 Štruktúra výskumnej vzorky podľa pohlavia

Pohlavie	Počet	%
Muži	226	46,31
Ženy	262	53,69
Spolu	488	100,00

Vekové zloženie výskumného súboru uvedené v tabuľke 2 sa pohybuje od 15 do 72 rokov. Najnižšie hodnoty predstavujú starší respondenti vo veku nad 70 rokov. Naopak najvyššie je zastúpenie mladých respondentov vo veku do 20 rokov. Priemerný vek respondentov je 35 rokov.

Tabuľka 2 Štruktúra výskumnej vzorky podľa veku

Vek	Počet	%
15-20	91	18,65
21-25	51	10,45
26-30	50	10,25
31-35	54	11,07
36-40	35	7,17
41-45	41	8,40
46-50	41	8,40
51-55	29	5,94
56-60	29	5,94
61-65	30	6,15
66-70	24	4,92
70 a viac	13	2,66
Spolu	488	100,00

Vzdelanie diferencuje výskumnú vzorku spôsobom, ktorý možno popísať podľa údajov v tabuľke 3. Podľa týchto údajov, najpočetnejšou vzdelanostnou skupinou v rámci výskumnej vzorky ako celku je skupina respondentov so stredným vzdelaním s maturitou (vrátane gymnázií), ktorí tvoria takmer 40%. Menej výrazne je zastúpená skupina respondentov so stredným vzdelaním bez maturity (vrátane učňovského) – 21,52%. Podiel vysokoškolsky vzdelaných respondentov (všetky stupne VŠ vzdelania) je takmer 20%.

Tabuľka 3 Štruktúra výskumnej vzorky podľa vzdelania

Vzdelanie	Počet	%
Základné	90	18,44
Učňovské a stredné bez maturity	105	21,52
Stredné s maturitou	195	39,96
Vysokoškolské	97	19,88
Neuvedené	1	0,20
Spolu	488	100,00

Údaje v tabuľke 4 umožňujú sledovať štruktúru výskumnej vzorky podľa veľkosti bydliska, t.j. či bývajú v meste alebo obci. Podľa údajov prevládajú obyvatelia miest (66,11%), hlavne z Košíc, a okresných miest: Trebišov, Michalovce, Sobrance, Spišská Nová Ves, Gelnica, Rožňava. Sú tiež zastúpení obyvatelia miest Krompachy, Spišské Vlachy a Strážske. V obciach bývalo 33,81% respondentov a to následne v rozdelení podľa okresov:

Trebišov: Čerhov, Čelovce, Malá Trňa, Zemplínska Nová Ves, Malé Ozorovce, Parchovany, Kuzmice, Luhyňa, Hraň, Vojčice, Plechotice, Hrčel, Cejkov,

Košice - okolie: Ždaňa, Geča, Čaňa, Valaliky, Ďurkov, Komočov, Gyňa, Skároš, Trstené pri Hornáde, Slanec,

Spišská Nová Ves: Jamník, Kolinovce, Kaľava, Slovinky,

Gelnica: Kluknava, Jaklovce, Smolník, Richnava, Úhorná, Švedlár, Helcmanovce, Margecany, Prakovce,

Sobrance: Tibava, Fekišovce, Ruskovce, Ostrov, Bežovce,

Michalovce: Čečehov, Budkovce, Zalužice, Palín, Lastomír, Pavlovce nad Uhom, Sliepkovce, Hažín, Suché, Vinné, Trnava pri Laborci, Staré, Pozdišovce, Horovce, Tušice.

Tabuľka 4 Štruktúra výskumnej vzorky podľa veľkosti bydliska

Trvalé bydlisko	Počet	%
Obec	165	33,81
Mesto	323	66,19
Spolu	488	100,00

Štruktúra výskumnej vzorky podľa okresu, v ktorom respondent býva, je uvedená v tabuľke 5. Najviac respondentov pochádza z mesta Košice (32,17%) a najmenej z okresu Sobrance (3,89%).

Tabuľka 5 Štruktúra výskumnej vzorky podľa okresu trvalého bydliska respondentov

Trvalé bydlisko - okres	Počet	%
Trebišov	78	15,98
Michalovce	85	17,42
Rožňava	30	6,15
Košice-okolie	67	13,73
Sobrance	19	3,89
SNV	31	6,35
Gelnica	21	4,30
Košice (I., II., III., IV.)	157	32,17
Spolu	488	100,00

Štruktúra výskumnej vzorky je výrazne diferencovaná, pokiaľ ide o sledovanie sféry, v ktorej sú, resp. nie sú respondenti zamestnaní. Podľa údajov v tabuľke 6 je takmer polovica respondentov zamestnaných, t.j. pracuje alebo podniká. Podstatne menej je respondentov študentov, či už strednej alebo vysokej školy (19%). Najmenšiu skupinu vo výskumnej vzorke tvoria ľudia na materskej/rodičovskej dovolenke (3,48%).

Tabuľka 6 Štruktúra výskumnej vzorky podľa prevládajúceho statusu

Prevládajúci status	Počet	%
Pracujúci (zamestnanec, podnikateľ)	240	49,18
Nezamestnaný	67	13,73
Študent strednej školy	65	13,32
Študent vysokej školy	27	5,53
Na materskej/rodičovskej dovolenke	17	3,48
Dôchodca (starobný, invalidný)	72	14,75
Spolu	488	100,00

Štruktúra výskumnej vzorky podľa vierovyznania člení respondentov veľmi intenzívne. Viac ako polovicu respondentov tvoria katolíci. Keďže otázka o členstve v cirkvi bola v dotazníku otvorenou otázkou, odpovede respondenti vpisovali. Stalo sa tak, že niektorí uvádzali len možnosť katolík a teda nebolo možné jasne vyčleniť členov rímskokatolíckej a gréckokatolíckej cirkvi. Bez členstva v cirkvi bolo viac ako 33% respondentov.

Tabuľka 7 Štruktúra výskumnej vzorky podľa vierovyznania

Členstvo v cirkvi	Počet	%
Iná	5	1,02
Katolícka (rímskokatolícka, gréckokatolícka, katolícka, kresťan - katolík)	248	50,82
Bez členstva v cirkvi	162	33,20
Reformovaná kresťanská cirkev	7	1,43
Áno (neuvedená cirkev)	39	7,99
Neuvedená odpoveď	2	0,41
Evanjelická	25	5,12
Spolu	488	100,00

1.4 Analýza výsledkov výskumu

Formálne dobrovoľníctvo v posledných 12 mesiacoch - rozsah a intenzita

Základná otázka, ktorú si kládol výskum o dobrovoľníctve, sa týkala miery zapojenia sa obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov do dobrovoľníckych aktivít v rámci rôznych organizácií v posledných 12 mesiacoch. Výsledok nevyznieva príliš optimisticky. Do vykonávania dobrovoľníckych aktivít v prospech alebo prostredníctvom nejakej organizácie sa v priebehu 12-tich mesiacov zapojilo 10,66% respondentov. Formálnemu dobrovoľníctvu sa teda v Košickom kraji venuje 10,66% populácie nad 15 rokov veku. V porovnaní s výsledkami celoslovenského výskumu dobrovoľníctva zverejnenými v monografii

Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie (2012) je to porovnateľný výsledok (9,76%) pre obyvateľov Košického kraja nad 15 rokov, ale v priemere celoslovenskom je to výrazne nižší podiel. Celoslovenský podiel predstavuje 27,5% populácie nad 15 rokov veku. Košický kraj je teda možné zaradiť medzi kraje s nižšou mierou participácie vo formálnych dobrovoľníckych aktivitách, čo môže súvisieť s individualizáciou spoločnosti ako takej, ďalej s vysokou mobilitou obyvateľov kraja za prácou a v neposlednom rade s vysokou mierou nezamestnanosti spojenou s chudobou (nutnosť hľadať platené, nie neplatené aktivity). Samozrejme svoju úlohu tu zohráva aj informovanosť verejnosti o dobrovoľníckych aktivitách a o dobrovoľníctve ako takom.

Tabuľka 8 Výkon dobrovoľníckej práce v organizácii

Vykonávali ste neplatenú prácu pre nejakú organizáciu v posledných 12 mesiacoch?	Počet	%
Áno	52	10,66
Nie	436	89,34
Spolu	488	100,00

U respondentov, ktorí sa v posledných 12 mesiacoch zapojili do dobrovoľníckej práce v organizácii sme zisťovali, ako dlho túto dobrovoľnícku prácu vykonávajú. Medzi formálnymi dobrovoľníkmi prevažujú tí, ktorí sa dobrovoľníctvu venujú dlhodobo, t.j. viac ako 1 rok (tabuľka 9). Pri porovnaní s výsledkami celoslovenského výskumu možno konštatovať rovnakú situáciu. Aj tam prevažujú dlhodobí dobrovoľníci. Takéto dlhodobé angažovanie sa v dobrovoľníctve možno považovať už za súčasť určitého životného štýlu.

Tabuľka 9 Dĺžka vykonávania dobrovoľníckej práce v organizácii

Ako dlho už vykonávate neplatenú prácu pre nejakú organizáciu?	Počet	%
Viac ako 1 rok, menej ako 2 roky	16	30,77
Viac ako 2 roky, menej ako 3 roky	12	23,08
Viac ako 3 roky, menej ako 5 rokov	7	13,46
Viac ako 5 rokov	4	7,69
Nie, vykonával som neplatené aktivity len v posledných 12 mesiacoch	2	3,85
Neuvedené	11	21,15
Spolu	52	100,00

Z hľadiska frekvencie alebo pravidelnosti vykonávania formálneho dobrovoľníctva prevažujú pravidelní dobrovoľníci (tabuľka 10), teda tí, ktorí sa dobrovoľníctvu venujú minimálne raz týždenne. Tieto výsledky korešpondujú s výsledkami, ktoré zaznamenal aj celoslovenský reprezentatívny výskum (2012). Pravidelnosť a stabilita je teda spojená s konkrétnou organizáciou. Medzi stabilitou a frekvenciou dobrovoľníctva bola dokázaná súvislosť. Znamená to, že dobrovoľníci, ktorí sa dobrovoľníctvu venujú dlhodobo, sa mu venujú pravidelne. Krátkodobý a príležitostný štýl formálneho dobrovoľníctva nie je pre obyvateľov Košického kraja charakteristickým.

Tabuľka 10 Frekvencia vykonávania dobrovoľníckej práce v organizácii

Ako často ste v posledných 12 mesiacoch vykonávali neplatenú prácu pre nejakú organizáciu alebo ste nezištne pomáhali nejakej cudzej osobe?	Počet	%
Takmer denne	10	19,23
Každý týždeň	16	30,77
Aspoň raz za mesiac	13	25,00
Raz alebo dvakrát za rok	2	3,85
Neuvedené	11	21,15
Spolu	52	100,00

Formálne dobrovoľníctvo - typológia dobrovoľníckej činnosti

Ďalšiu dimenziu, ktorá dokresľuje obraz o formálnom dobrovoľníctve, predstavujú organizácie a aktivity, ktoré v nich dobrovoľníci realizujú.

Z celkového počtu 52 formálnych dobrovoľníkov, väčšina, t.j. 51 (98%) pôsobila v posledných 12-tich mesiacoch len v jednej organizácii. Jeden z dobrovoľníkov, čo predstavuje 2% pôsobil v dvoch organizáciách.

Dobrovoľníci uviedli tieto názvy organizácií, v ktorých pôsobili: Červený kríž, Dcéry kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul Košice, detský domov, woppa. org, knižnica, Kasárne - Kulturpark, Centrum pre týrané matky s deťmi, domov dôchodcov, Grécko katolícka charita, OZ Haliganda Košice, Agentúra pre rozvoj športu, Zober loptu nie drogy, Útulok pre zvieratá, kostol, Ľudia ľuďom, Dobrovoľný hasičský zbor, Saleziánske stredisko Michalovce, základná škola, úrad práce, Fénix, COPY CENTER, HOPE FOR ROMA, VIA-LUX - DSS pre seniorov Košice, A -projekt, ADCH, Greenpeace, ADEVYK Košice, AIESEC Košice, futbalový klub, centrum voľného času, charita. Ako vidieť zo zoznamu, najviac formálnych dobrovoľníkov pôsobí v neziskových organizáciách. Je to práve oblasť tretieho sektora, ktorá je založená na dobrovoľníckom princípe. Výsledky nášho výskumu tak korešpondujú s výsledkami celoslovenského výskumu (2012).

Najväčšou oblasťou pôsobenia formálnych dobrovoľníkov je oblasť sociálnych služieb pre rôzne sociálne skupiny (seniori, deti z detských domovov, chorí, týrané ženy a deti, bezdomovci). Táto situácia pravdepodobne súvisí s rozvojom dobrovoľníctva v tejto oblasti, ale tiež samotným rozvojom týchto oblastí. Druhou najčastejšou oblasťou pôsobenia je starostlivosť o životné prostredie, za ktorou nasleduje oblasť zdravotníctva. Ďalšími oblasťami sú: starostlivosť o zvieratá, kultúra a umenie, náboženské a cirkevné aktivity, šport, detské a mládežnícke aktivity. Výsledky nášho výskumu korešpondujú s výsledkami, ktoré priniesol celoslovenský výskum dobrovoľníckej činnosti (2012).

Aktivity realizované v rámci formálneho dobrovoľníctva zistené výskumom boli rôzne: ukážky prvej pomoci pre mladých, vydávanie polievky a šatstva bezdomovcom, práca s deťmi z detských domovov, správa blogu a FB stránky, práca s knihami, pomocné práce - stavba pódia, pomoc s organizáciou kultúrnych podujatí, pomoc pri úprave priestorov a pri príprave aktivít s deťmi, pomoc seniorom, pomoc sociálne slabým, trénerstvo, v kostole - vydávanie a písanie časopisu, starostlivosť o zvieratá (kŕmenie, venčenie) – hlavne psov, animátor pre

mládež, vedenie krúžku gymnastiky, vedúca v letnom tábore, donáška obeda seniorom, upratovanie, hľadanie členov na zahraničné stáže, predaj produktov OZ, záhradnícke práce a pomoc v kostole – kostolník.

Formálne dobrovoľníctvo – informačné zdroje o dobrovoľníckych príležitostiach

Pre oblasť spracovania Stratégie podpory rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji je nevyhnutné poznať informačné zdroje, odkiaľ dobrovoľníci čerpali poznatky o možnostiach zapojiť sa do aktivít. Informovanosť je kľúčová pri premene potenciálnych záujemcov o dobrovoľníctvo na aktívnych dobrovoľníkov. Poznať účinné spôsoby sprostredkovania informácií je dôležité aj pri manažovaní práce dobrovoľníkov.

V tabuľke 11 sú uvedené jednotlivé informačné zdroje zistené výskumom. Respondenti si mohli vybrať viaceré zdroje informovanosti podľa ich reálnej skúsenosti, prípadne doplniť vlastný zdroj (posledné tri možnosti uvedené v tabuľke doplnili respondenti). Viac ako 40% respondentov uviedlo 2 a viac zdrojov získavania informácií o dobrovoľníckej aktivite, v ktorej boli aktívni. Najčastejšou formou získavania informácií o dobrovoľníckych príležitostiach (30,49%) je sprostredkovanie ponúk od blízkych ľudí, s ktorými je človek v blízkom kontakte: priatelia, známi, príbuzní. Druhou možnosťou bol internet (21,95%) a treťou najčastejšou priamo od pracovníkov organizácie (14,63%). Prostredníctvom médií (rozhlas, televízia, noviny) získalo informácie viac ako 7% dobrovoľníkov, čo vypovedá o tom, že tieto zdroje sú málo využívané. Výsledky nášho výskumu sú takmer identické s výsledkami celoslovenského reprezentatívneho výskumu dobrovoľníctva, hlavne v poradí ako sú informačné zdroje využívané, menej už v rozsahu. Výskum potvrdil preferenciu priamych informačných zdrojov, ktoré sa tak ukazujú ako veľmi efektívne.

Tabuľka 11 Zdroje informácií o formálnom dobrovoľníctve

Ako ste sa dozvedeli o možnosti vykonávať neplatenú prácu v tejto organizácii ?	Počet	%
Priatelia	25	30,49
Internet	18	21,95
Pracovník organizácie	12	14,63
Návšteva dobrovoľníckeho centra	7	8,54
Plagát	5	6,10
E-mail od organizácie	3	3,66
Noviny	3	3,66
Verejné stretnutie	3	3,66
Televízia	2	2,44
Rádio	1	1,22
Letný tábor	1	1,22
Obecný úrad	1	1,22
Ponúkol som sa sám, bez akejkoľvek potreby organizácie hľadať niekoho	1	1,22
Spolu	82	100,00

Formálne dobrovoľníctvo – vedomosti, schopnosti a zručnosti rozvíjané dobrovoľníctvom

Dobrovoľníci si výkonom dobrovoľníctva môžu rozvíjať mnohé vedomosti, schopnosti a zručnosti. Výsledky výskumu, ktoré sú prezentované v tabuľke 12 toto tvrdenie len potvrdzujú. Najviac dobrovoľníkov si rozvinulo vďaka dobrovoľníctvu komunikačné a interpersonálne schopnosti a zručnosti – takmer polovica dobrovoľníkov.

Tabuľka 12 Vedomosti, schopnosti a zručnosti rozvíjané dobrovoľníctvom

Vedomosti, schopnosti, zručnosti	Počet	%
Komunikačné schopnosti a zručnosti (napríklad schopnosť hovoriť na verejnosti, vyjednávať s ľuďmi, príprava a vedenie stretnutí)	28	25,93
Interpersonálne schopnosti a zručnosti (chápanie ľudí, motivovanie ľudí, zvládanie náročných situácií, kde je potrebné vytvorenie dôvery, súcit alebo trpezlivosť)	25	23,15
Vedomosti z oblasti, v ktorej pôsobila organizácia, pre ktorú som /ste pracovali/pracujete (napr. v oblasti zdravia, životného prostredia, práce s vybranou cieľovou skupinou a pod.)	22	20,37
Organizačné alebo manažérske schopnosti (napríklad schopnosť organizovať ľudí, manažovať financie, viesť ľudí, plánovať alebo viesť organizáciu)	21	19,44
Technické zručnosti alebo zručnosti potrebné pre prácu v kancelárii	9	8,33
Schopnosť získavať finančné zdroje (fundraising)	3	2,78
Spolu	108	100,00

Formálne dobrovoľníctvo - charakter motivácie

Človeka k dobrovoľníctvu motivujú rôzne vonkajšie a vnútorné motívy. V dotazníku bolo použitých 6 hlavných motívov, ktoré respondenti mali zoradiť podľa dôležitosti od 1 do 6. Výsledky výskumu zobrazuje tabuľka 13. Najvyššie postavenie, t.j. najväčším motívom k dobrovoľníctvu je pre formálnych dobrovoľníkov dôležitosť pomáhať druhým. Potvrďuje sa tým význam hodnôt pre život a významnosť altruistickej motivácie k dobrovoľníctvu. Druhým významným motívom je potreba stretávať a priateľiť sa s novými ľuďmi. Tretie miesto patrí motívu chcem rozvíjať svoje silné stránky a štvrté miesto motívu dobrovoľníctvo je pre mňa príležitosť rozvíjať pracovné zručnosti. To signalizuje skôr egoistickú motiváciu dobrovoľníkov a na nový trend v rozvoji dobrovoľníctva. Na posledných dvoch pozíciách rovnako zostali motívy moji priatelia/rodina sú dobrovoľníkmi a chcem sa podeliť s mojimi vedomosťami a skúsenosťami.

V prvom prípade ide o skutočnosť, že do dobrovoľníctva sa zapája menej priateľov a rodinných príslušníkov dobrovoľníkov. V druhom sa ukazuje, pravdepodobne aj v dôsledku charakteru výberového súboru, že dobrovoľníkom chýbajú vedomosti a skúsenosti, s ktorými by sa mohli podeliť a skôr chcú vedomosti, schopnosti a zručnosti účasťou v dobrovoľníckych aktivitách získavať.

Tabuľka 13 Motivácia k formálnemu dobrovoľníctvu

Ľudí motivuje zapojiť sa do neplatennej práce v rámci organizácie množstvo dôvodov. Zoradte výroky podľa toho ako vyjadrujú Váš názor.	Medián	Súčet	N
Moji priatelia/rodina sú dobrovoľníkmi, preto som aj ja dobrovoľníkom.	4	165	41
Chcem sa stretávať a priateľiť s novými ľuďmi.	3	118	41
Je pre mňa dôležité pomáhať druhým.	2	101	41
Chcem rozvíjať svoje silné stránky.	4	154	41
Dobrovoľníctvo je pre mňa príležitosť rozvíjať pracovné zručnosti.	4	158	41
Chcem sa podeliť s mojimi vedomosťami a skúsenosťami.	4	165	41

Formálne dobrovoľníctvo - sociálny profil dobrovoľníkov

Ako vyzerá formálny dobrovoľník v Košickom kraji z hľadiska pohlavia, veku, vzdelania, miesta trvalého bydliska, statusu a členstva v cirkvi je uvedené v nasledujúcich tabuľkách.

Z hľadiska pohlavia sa do formálneho dobrovoľníctva zapojilo 34 žien (65,83%) a 18 mužov (34,62%). Keďže $p > 0,05$, rozdiel nie je štatistický významný, čo znamená, že do formálneho dobrovoľníctva sú rovnako zapojení tak muži ako ženy. Neplatí teda stará predpojatosť, že ženy sa zapájajú do dobrovoľníctva skôr ako muži.

Z hľadiska veku najpočetnejšiu skupinu zapojenú do dobrovoľníckych aktivít tvoria ľudia vo veku 21-25 rokov a mladí vo veku 15-20 rokov. Naopak najmenej zapojení do formálneho dobrovoľníctva sú starší ľudia, hlavne nad 50 rokov veku. Výsledky výskumu sa tak výrazne líšia od výsledkov celoslovenského výskumu, v ktorom zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva bolo vo všetkých vekových kategóriách takmer totožné.

Tabuľka 14 Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska veku

Vek	Počet	%
15-20	12	23,08
21-25	16	30,77
26-30	6	11,54
31-35	6	11,54
36-40	3	5,77
41-45	3	5,77
46-50	3	5,77
51-55	1	1,92
56-60	0	0,00
61-65	1	1,92
66-70	1	1,92
Spolu	52	100,00

Z hľadiska vzdelania sú formálni dobrovoľníci výrazne diferencovaní. Prevládajú dobrovoľníci s vyšším vzdelaním, hlavne stredoškolským s maturitou.

Tabuľka 15 Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska vzdelania

Vzdelanie	Počet	%
základné	5	9,62
učňovské a stredné bez maturity	5	9,62
stredné s maturitou	26	50,00
vysokoškolské	16	30,77
Spolu	52	100,00

Pre formálne dobrovoľníctvo je rozhodujúce, či respondent býva v meste alebo na vidieku. Dobrovoľníctvo v kontexte organizácie je v Košickom kraji záležitosťou mestského prostredia. V obciach je výrazne menej dobrovoľníckych príležitostí a vzdialenosť z jednotlivých obcí do miest je relatívne vysoká.

Tabuľka 16 Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska miesta bydliska

Bydlisko	Počet	%
Obec	16	30,77
Mesto	36	69,23
Spolu	52	100,00

Z hľadiska prevládajúceho sociálno-ekonomického statusu je do formálneho dobrovoľníctva zapojených najviac ľudí, ktorí pracujú, resp. podnikajú a študentov vysokých škôl. Naopak do formálneho dobrovoľníctva vôbec nie sú zapojené matky na materskej/ rodičovskej dovolenke. Nízke zastúpenie majú aj dôchodcovia a študenti stredných škôl, teda ľudia, ktorí majú relatívne viac voľného času ako ostatné skupiny respondentov. Možno tiež konštatovať, že zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva úzko súvisí so sociálno-ekonomickou pozíciou respondentov.

Tabuľka 17 Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska prevládajúceho sociálno – ekonomického statusu

Sociálno-ekonomický status	Počet	%
Pracujúci	19	36,54
Nezamestnaný	8	15,38
Študent strednej školy	4	7,69
Študent vysokej školy	18	34,62
Na materskej/rodičovskej dovolenke	0	0,00
Dôchodca	3	5,77
Spolu	52	100,00

Formálne dobrovoľníctvo nie je diferencované z hľadiska členstva v cirkvi, do aktivít sa zapájajú rovnako členovia aj nečlenovia cirkvi. Odlišnosti boli zaznamenané len pri iných cirkvách, a to v ich prospech.

Tabuľka 18 Zapojenie sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska členstva v cirkvi

Členstvo v cirkvi	Počet	%
Iná	2	3,85
Katolícka (rímskokatolícka, gréckokatolícka, katolícka, kresťan - katolík)	29	55,77
Bez členstva v cirkvi	15	28,85
Áno (neuvedená cirkev)	2	3,85
Neuvedená odpoveď	1	1,92
Evanjelická	3	5,77
Spolu	52	100,00

Neformálne dobrovoľníctvo v posledných 12 mesiacoch - rozsah a intenzita

Do neformálneho dobrovoľníctva, t.j. pomoci nejakej cudzej osobe (mimo rodiny) sa v posledných 12 mesiacoch zapojilo 184 respondentov, čo predstavuje 37,7%. Oproti výsledkom celoslovenského výskumu (47,1%) dobrovoľníctva je to výrazne nižší podiel. Je to spôsobené pravdepodobne inou formou polozenia otázky respondentom v oboch výskumoch. Aj tak však takmer 40% zapojenie do neformálneho dobrovoľníctva obyvateľmi Košického kraja možno vnímať ako dobré.

Tabuľka 19 Výkon neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch

Neformálne dobrovoľníctvo	Počet	%
Áno	184	37,70
Nie	304	62,30
Spolu	488	100,00

Z celkového počtu 184 respondentov sa do dlhodobého neformálneho dobrovoľníctva (viac ako 5 rokov) zapája viac ako štvrtina obyvateľov Košického kraja v populácii nad 15 rokov veku. V neformálnom dobrovoľníctve teda prevažujú dlhodobí dobrovoľníci, keďže z celkového počtu sa viac ako jeden rok venuje neformálnemu dobrovoľníctvu 85% respondentov.

Tabuľka 20 Dĺžka vykonávania neformálneho dobrovoľníctva

Ako dlho už vykonávate neplatenú prácu pre nejakú organizáciu?	Počet	%
Viac ako 1 rok, menej ako 2 roky	65	35,33
Viac ako 2 roky, menej ako 3 roky	26	14,13
Viac ako 3 roky, menej ako 5 rokov	20	10,87
Viac ako 5 rokov	45	24,46
Nie, vykonával som neplatené aktivity len v posledných 12	28	15,22
Spolu	184	100

Aspoň raz do mesiaca, t.j. pravidelne sa do priamej pomoci zapojilo 70,65% z celkového počtu dobrovoľníkov a tretina pomáha nepravidelne. V tomto prípade sa potvrdil aj súvis dĺžky a frekvencie neformálneho dobrovoľníctva, čo znamená, že dlhodobí neformálni dobrovoľníci sa vyznačujú pravidelnosťou pomoci a naopak.

Tabuľka 21 Frekvencia vykonávania neformálneho dobrovoľníctva

Frekvencia	Počet	%
Takmer denne	27	14,67
Každý týždeň	44	23,91
Aspoň raz za mesiac	59	32,07
Aspoň raz za tri mesiace	28	15,22
Raz alebo dvakrát za rok	26	14,13
Spolu	184	100,00

Formálne verzus neformálne dobrovoľníctvo

Vysoký počet dobrovoľníkov, ktorí sú aktívni vo formálnom dobrovoľníctve, sú zároveň aktívni v neformálnych dobrovoľníckych aktivitách a naopak. Možno teda konštatovať, že dobrovoľníctvo je spojené s individuálnymi charakteristikami človeka skôr ako s vplyvmi z vonkajšieho okolia. Z celkového počtu respondentov sa až 200 (40,98%) angažovalo aspoň v jednej forme dobrovoľníctva. Je to v porovnaní s výsledkami celoslovenského výskumu dobrovoľníctva (53,3% za celé Slovensko) síce nižšie číslo, ale aj tak obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov možno zaradiť medzi kraje s vyššou mierou participácie ľudí v dobrovoľníckych aktivitách. Ale len 36 ľudí (čo predstavuje 7,68% z celkového počtu respondentov a 18% z celkového počtu dobrovoľníkov) je aktívnych vo formálnych aj neformálnych aktivitách. Akoby účasť v jednej forme dobrovoľníctva bránila druhej forme, čo môže súvisieť s množstvom času, ktorý je potrebné vynaložiť na výkon dobrovoľníckych aktivít, keďže veľká časť dobrovoľníkov sú pracujúci, resp. študenti vysokej školy.

Tabuľka 22 Súvislosť zapojenia sa vo formálnom a neformálnom dobrovoľníctve (v počtoch)

Dobrovoľníctvo		Neformálne		Spolu
		Áno	Nie	
Formálne	Áno	36	16	52
	Nie	148	288	436
Spolu		184	304	488

Vyššia miera participácie v neformálnom dobrovoľníctve v porovnaní s formálnym dobrovoľníctvom poukazuje na to, že pre obyvateľov Košického kraja je typickejší komunitný typ dobrovoľníctva reprezentovaný nezištnou pomocou druhým ako inštitucionalizovaný (manažérsky) typ dobrovoľníctva zastúpený formálnymi dobrovoľníckymi aktivitami. K rovnakým záverom dospel aj celoslovenský výskum dobrovoľníctva (2012). Tradícia individuálnej pomoci je na Slovensku historicky výrazne staršia ako organizovaná forma dobrovoľníctva, navyše výrazne ovplyvnená obdobím socializmu. Navyše organizovaná forma dobrovoľníctva si len veľmi pomaly nachádza právne a inštitucionalizované ukotvenie v slovenskej spoločnosti. Chýbajú dobrovoľnícke centrá, pravidelná a stabilná forma finančnej podpory, systematický výskum v tejto oblasti a pod. Navyše do procesu vnímania formálneho dobrovoľníctva nešťastne vstúpilo opatrenie aktívnej politiky trhu práce – dobrovoľnícke práce (r. 2004), kedy nezamestnaní poberatelia dávky v hmotnej núdzi si takto mohli prilepiť k dávke, resp. získať finančné ohodnotenie za výkon práce, čo už so samotným formálnym dobrovoľníctvom (neplatená práca) nemalo nič spoločné.

Neformálne dobrovoľníctvo - charakter motivácie

Človeka k dobrovoľníctvu motivujú rôzne vonkajšie a vnútorné motívy. V dotazníku bolo použitých 6 hlavných motívov, ktoré respondenti mali zoradiť podľa dôležitosti od 1 do 6. Výsledky výskumu zobrazuje tabuľka 23. Hlavným motívom k neformálnemu dobrovoľníctvu je altruizmus – vyjadrený výrokom „Je pre mňa dôležité pomáhať druhým“. Individualistické motívy, stretávanie sa a priateľenie s novými ľuďmi je v poradí druhým motívom a rozvíjanie silných stránok tretím motívom. Rozdielne postavenie oproti formálnemu dobrovoľníctvu má motív podelenie sa s vlastnými vedomosťami a skúsenosťami, ktorý je štvrtým v hierarchii motívov (vo formálnom dobrovoľníctve posledným). Postavenie tohto motívu v rámci neformálneho dobrovoľníctva môže byť na jednej strane výsledkom toho, že aktivity v rámci neformálneho dobrovoľníctva nevyžadujú výrazne vedomosti a skúsenosti, o čom svedčí aj až piate miesto motívu dobrovoľníctva ako príležitosti rozvíjať pracovné zručnosti. Naopak môžu vypovedať aj o snahe dobrovoľníkov vložiť svoje vedomosti do svojej práce, t.j. ukázať sa v komunite. Na poslednom mieste skončil motív moji priatelia/rodina sú dobrovoľníkmi, preto aj ja, čo možno interpretovať ako situáciu, že neformálne dobrovoľníctvo obyvateľov Košického kraja nad 15 rokov nemá rodinný charakter, t.j. nie je výrazom prenosu dobrovoľníctva z generácie na generáciu resp. vo vnútri určitých priateľských komunit.

Tabuľka 23 Motivácia k neformálnemu dobrovoľníctvu

Ľudí motivuje zapojiť sa do neplatennej práce v rámci organizácie množstvo dôvodov. Zoradte výroky podľa toho ako vyjadrujú Váš názor.	Medián	Súčet	N
Moji priatelia/rodina sú dobrovoľníkmi, preto som aj ja dobrovoľníkom.	5	754	182
Chcem sa stretávať a priateľiť s novými ľuďmi.	3	566	182
Je pre mňa dôležité pomáhať druhým.	2	417	182
Chcem rozvíjať svoje silné stránky.	4	684	182
Dobrovoľníctvo je pre mňa príležitosť rozvíjať pracovné zručnosti.	4	704	182
Chcem sa podeliť s mojimi vedomosťami a skúsenosťami.	4	689	182

Neformálne dobrovoľníctvo - osobné prínosy z vykonávania dobrovoľníctva

Dobrovoľníctvo má množstvo prínosov. Už Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve (1990) hovorí o tom, že dobrovoľníctvo mimo spoločenských, ekonomických prínosov zvyšuje tiež ľudský potenciál a kvalitu každodenného života. Vo výskume bol preto súbor výrokov, ktorý sa týkal miery prínosu dobrovoľníctva z hľadiska samotných dobrovoľníkov na ich osobný a profesijný rozvoj. Výsledky sú zhrnuté a zotriedené v tabuľke 24. Neformálni dobrovoľníci najviac súhlasili s tvrdením, že dobrovoľníctvo im dáva pocit, že nie sú sebeckí. Ďalšími dôležitými osobnými prínosmi neformálneho dobrovoľníctva sú: uspokojuje ma, keď vidím výsledky svojej práce, páči sa mi to čo robím, rozširuje moje životné skúsenosti, dáva mi to možnosť získať nové schopnosti a zručnosti. Dobrovoľníci pociťujú prínosy aj v riešení problémov, či pri zlepšení služieb v komunite. Napriek tomu, že neformálne dobrovoľníctvo

umožňuje mnohým osobný rozvoj a získavanie životných skúseností, vnímajú ho v najnižšej miere ako prostriedok vylepšenia si vyhliadok v rámci zamestnania. To vypovedá o skutočnosti, že na Slovensku sa pri prijímaní do zamestnania neformálne dobrovoľníctvo neberie do úvahy.

Tabuľka 24 Osobné prínosy z vykonávania neformálneho dobrovoľníctva

Výrok	Priemer	Smerodajná odchýlka
Dáva mi to pocit, že nie som sebecký.	1,776	0,8827
Uspokojuje ma, keď vidím výsledky svojej neplatennej práce.	1,809	0,9385
Páči sa mi to, čo robím.	1,880	0,8875
Rozširuje to moje životné skúsenosti.	1,923	0,9748
Dáva mi to možnosť získať nové schopnosti a zručnosti.	1,929	0,9141
Počas vykonávania neplatennej práce som si našiel nových priateľov.	1,989	1,0217
Dáva mi to pocit potrebnosti.	2,011	1,0163
Umožňuje mi to osobný rozvoj.	2,022	1,0322
Poskytuje mi to príležitosť robiť veci, v ktorých som dobrý.	2,082	0,9771
Teším sa, že som prispel k vyriešeniu problému.	2,148	1,0404
Dáva mi to pocit sebadôvery.	2,158	1,1104
Napíňa ma, že som pomohol zlepšiť služby na miestnej úrovni.	2,246	1,0585
Dáva mi to pocit osobného úspechu.	2,301	1,1495
Poskytuje mi to príležitosť na odreagovanie sa.	2,339	1,1315
Bola to možnosť, ako sa odplatiť komunite, v ktorej žijem.	2,421	1,1545
Vďaka danej činnosti som sa cítil ako súčasť komunity.	2,454	1,0146
Pomáha mi to odbúravať stres.	2,508	1,2353
Poskytuje mi to isté postavenie v rámci komunity, v ktorej žijem.	2,568	1,0401
Zlepšuje to moju fyzickú kondíciu.	2,754	1,2578
Umožňuje mi to získať istý stupeň kvalifikácie.	2,781	1,2073
Umožňuje mi to vylepšiť si vyhliadky v rámci zamestnania.	2,847	1,2529

Neformálne dobrovoľníctvo – sociálny profil dobrovoľníkov

Poznanie sociálneho profilu neformálnych dobrovoľníkov umožní identifikovať jednotlivé typy tak, aby bolo jasné, aké charakteristiky má v Košickom kraji neformálny dobrovoľník, a s kým teda môže sektor dobrovoľníctva počítať. Do neformálnych dobrovoľníckych aktivít bolo v posledných 12 mesiacoch zapojených 65 mužov (33,33%) a 119 žien (64,67%). Z hľadiska štatistickej významnosti má p hodnotu 0,07, čo znamená, že rozdiely nie sú štatisticky významné. Muži a ženy sa teda do neformálnych dobrovoľníckych aktivít zapájajú rovnako. Toto zistenie je významné z hľadiska toho, že neformálne dobrovoľníctvo je často verejnosťou vnímané ako doména žien. Ukazuje sa, že tomu tak nie je.

Vypočítaná hodnota p, ktorá je vyššia ako 0,05 ($p=1,32$), znamená, že zistené rozdiely zaznamenané v tabuľke 25 nie sú štatisticky významné, hoci by sa to tak na prvý pohľad

mohlo javiť. Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva u obyvateľov Košického kraja teda nesúvisí s vekom. Priemerný vek neformálneho dobrovoľníka je 33 rokov.

Tabuľka 25 Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska veku

Kategórie	Počet	%
15-20	42	22,83
21-25	38	20,65
26-30	24	13,04
31-35	19	10,33
36-40	11	5,98
41-45	22	11,96
46-50	12	6,52
51-55	7	3,80
56-60	5	2,72
61-65	1	0,54
66-70	3	1,63
Spolu	184	100,00

Vzdelanie taktiež nie je diferencujúcim faktorom angažovania sa v neformálnom dobrovoľníctve, hodnota $p > 0,05$, čo znamená, že rozdielne hodnoty nie sú štatisticky významné.

Tabuľka 26 Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska vzdelania

Vzdelanie	Počet	%
Základné	33	18,03
Učňovské a stredné bez maturity	16	8,74
Stredné s maturitou	85	46,45
Vysokoškolské	49	26,78
Spolu	183	100

Pre zapojenie sa do neformálnych dobrovoľníckych aktivít nie je podstatné, či dobrovoľník pochádza z mesta alebo vidieka ($p > 0,05$). Dobrovoľníctvo teda nemá v tomto kontexte vidiecky charakter ako sme predpokladali a ako ukázali výsledky celoslovenského výskumu dobrovoľníctva. Môže to súvisieť s tým, že komunitný život na vidieku v Košickom kraji je už poznačený individualizáciou susedských vzťahov, vyplývajúcich zo sťahovania sa mestského obyvateľstva na vidiek alebo zhoršením existujúcich susedských vzťahov na vidieku (závisť a pod.).

Tabuľka 27 Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska miesta bydliska

Bydlisko	Počet	%
Vidiek	77	41,85
Mesto	107	58,15
Spolu	184	100,00

Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva nesúvisí so sociálno-ekonomickým statusom respondentov ($p > 0,05$) a významné rozdiely sú len výsledkom náhodného výberu. Neformálnu dobrovoľnícku činnosť teda v Košickom kraji vykonávajú obyvatelia rovnako ľudia zo skupiny pracujúcich, nezamestnaných, študentov stredných a vysokých škôl, ľudí na materskej dovolenke a dôchodcov.

Tabuľka 28 Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska prevládajúceho sociálno – ekonomického statusu

Vzdelanie	Počet	%
Pracujúci	95	51,63
Nezamestnaný	15	8,15
Študent strednej školy	29	15,76
Študent vysokej školy	30	16,30
Na materskej/rodičovskej dovolenke	4	2,17
Dôchodca	11	5,98
Spolu	184	100,00

Pre zapojenie sa do neformálnych dobrovoľníckych aktivít nie je podstatné, v akej cirkvi je dobrovoľník členom alebo vôbec, či je členom nejakej cirkvi ($p > 0,05$) a výsledky uvedené v tabuľke 29 sú len výsledkom náhodného výberu a nie štatisticky významných rozdielov medzi jednotlivými kategóriami.

Tabuľka 29 Zapojenie sa do neformálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch z hľadiska členstva v cirkvi

Členstvo v cirkvi	Počet	%
Iná cirkev	3	1,63
Katolícka (rímskokatolícka, gréckokatolícka, katolícka, kresťan - katolík)	105	57,07
Bez členstva v cirkvi	49	26,63
Reformovaná kresťanská cirkev	2	1,09
Áno člen (neuvedená cirkev)	13	7,07
Neuvedená odpoveď	2	1,09
Evanjelická	10	5,43
Spolu	184	100,00

Bariéry dobrovoľníctva zisťované u tých, ktorí neboli vôbec dobrovoľníkmi, ani formálnymi ani neformálnymi v posledných 12-tich mesiacoch

Vo výskume obyvateľov Košického kraja nad 15 rokov veku bola pozornosť venovaná aj bariéram, ktoré bránia venovať sa dobrovoľníctvu. Identifikácia prekážok môže odhaliť limity na strane jednotlivcov, ale tiež širší komplex problémov kultúrneho (hlavne normatívneho), ale aj spoločenského rámcu. Analýza bariér môže slúžiť organizáciám ako cenný zdroj informácií, čo môžu urobiť, aby zvýšili záujem o svoje dobrovoľnícke aktivity.

Z celkového počtu 488 respondentov sa dobrovoľníctvu (formálnemu ani neformálnemu) nevenuje 288 respondentov, čo predstavuje 59%. Práve tí si vybrali z množstva dôvodov, ktoré mali uvedené vo forme výrokov. Vybrať mohli jeden, ale aj niekoľko dôvodov. Prehľad jednotlivých bariér usporiadaný do poradia je uvedený v tabuľke 30. Ako hlavný dôvod sa

ukazuje nedostatok času respondentov, takmer jedna štvrtina. Súvisí pravdepodobne s potrebou mať viacero zamestnaní (relatívne nízka priemerná mzda v kraji okrem mesta Košice) alebo za prácou dochádzať. Necelých 20% respondentov uvádza, že ich nikto nepožiadaval o pomoc. Práve to by mohla byť skupina, ktorá v prípade zlepšenia informovanosti sa môže stať zdrojom dobrovoľníkov, či už formálnych alebo neformálnych. Skutočnosť, že ľudia neboli zapojení do dobrovoľníctva, pretože neboli požiadaní o pomoc, súvisí so zdrojmi získavania informácií o dobrovoľníctve, v rámci ktorých prevládala zdroj priatelia, teda dobrovoľníci boli požiadaní. Takmer 10% respondentov nemá informácie ako by sa mohlo do dobrovoľníckych aktivít zapojiť. Svedčí to o relatívne nízkej propagácii dobrovoľníctva v Košickom kraji na verejnosti. Finančné náklady spolu s problémom dochádzky patria k najmenším bariéram dobrovoľníctva.

Tabuľka 30 Bariéry dobrovoľníctva u respondentov, ktorí vôbec neboli zapojení do dobrovoľníckych aktivít

Dôvod nezapojenia sa do neplatených aktivít	Počet	%
Nemal som dostatok času.	138	24,91
Nikto ma nepožiadaval o pomoc.	107	19,31
Nemal som záujem.	52	9,39
Nevedel som, ako by som sa mohol zapojiť do vykonávania neplatenej práce.	51	9,21
Mal som pocit, že o to nikto nestojí.	36	6,50
Preferoval som skôr dať peniaze ako svoj čas.	33	5,96
Mal som zdravotné problémy.	31	5,60
Mal som náročnú situáciu v práci.	27	4,87
Mal som náročnú situáciu v rodine.	24	4,33
Odradili ma finančné náklady spojené s vykonávaním neplatenej práce.	17	3,07
Nebol som schopný prijať dlhodobý záväzok.	16	2,89
Mal som problém s dochádzaním.	14	2,53
Bol som nespokojný s predchádzajúcou dobrovoľníckou skúsenosťou	8	1,44
Spolu	554	100,00

Bariéry dobrovoľníctva – u respondentov, ktorí neboli formálnymi dobrovoľníkmi, ale boli neformálnymi dobrovoľníkmi v posledných 12-tich mesiacoch

Z celkového počtu 488 respondentov sa neformálnemu dobrovoľníctvu, ale zároveň nie formálnemu dobrovoľníctvu venuje 148 respondentov, čo predstavuje 30,32%. Práve v tejto skupine by mohol byť hlavný potenciál na prechod do formálneho dobrovoľníctva, samozrejme po odstránení prekážok, ktoré tomu bránia. Ako hlavnú bariéru títo respondenti uvádzajú nedostatok času. Až jedna štvrtina ale uvádza, že ich nikto nepožiadaval alebo nevedeli ako by sa mohli zapojiť do vykonávania neplatenej práce. Ukazuje sa tak slabá informovanosť o možnostiach dobrovoľníckych aktivít v rámci Košického kraja vo verejnosti. Ako najmenej dôležité prekážky boli identifikované: problém s dochádzaním, finančné náklady spojené s výkonom neplatenej práce a nespokojnosť s predchádzajúcou dobrovoľníckou skúsenosťou. Tieto výsledky priamo korešpondujú s výsledkami, ktoré zistil celoslovenský výskum dobrovoľníctva (2012).

Tabuľka 31 Bariéry dobrovoľníctva u respondentov, ktorí boli zapojení do neformálneho, ale nie do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12 mesiacoch

Dôvod nezapojenia sa do neplatených aktivít	Počet	%
Nemal som dostatok času.	58	23,67
Nikto ma nepožiadaval o pomoc.	35	14,29
Nevedel som, ako by som sa mohol zapojiť do vykonávania neplatenej práce.	28	11,43
Mal som zdravotné problémy.	22	8,98
Nemal som záujem.	19	7,76
Mal som náročnú situáciu v práci.	19	7,76
Mal som náročnú situáciu v rodine.	17	6,94
Nebol som schopný prijať dlhodobý záväzok.	11	4,49
Mal som pocit, že o to nikto nestojí.	11	4,49
Preferoval som skôr dať peniaze ako svoj čas.	7	2,86
Mal som problém s dochádzaním.	7	2,86
Odradili ma finančné náklady spojené s vykonávaním neplatenej práce.	7	2,86
Bol som nespokojný s predchádzajúcou dobrovoľníckou skúsenosťou	4	1,63
Spolu	245	100,00

Na základe analýzy bariér formálneho dobrovoľníctva nie je možné jednoznačne konštatovať, či sú bariéry odrazom skôr tradičného alebo nového, reflexívneho štýlu dobrovoľníctva. Medzi bariéry súvisiace s individualizáciou a zvyšujúcimi sa nárokmi na čas človeka, jeho mobilitu a flexibilitu by sme mohli zaradiť také prekážky ako sú náročná situácia v práci, v rodine, nedostatok času, nezáujem, problémy s dochádzaním a pod. Na druhej strane sú pre veľkú skupinu ľudí významnými aj bariéry súvisiace s očakávaniami spoločnosti a ostatných, reprezentujúce skôr kolektívny štýl dobrovoľníctva. Medzi ne patria v našom prípade nepožiadanie o pomoc a pocit nepotrebnosti pomoci.

1.5 Závěry

Do dobrovoľníckej práce, či už v rámci formálneho alebo neformálneho dobrovoľníctva bolo v posledných 12-tich mesiacoch zapojených 40,98% obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov. Do formálneho dobrovoľníctva sa v priebehu 12-tich mesiacov zapojilo 10,66% občanov Košického kraja nad 15 rokov veku. Neformálnemu dobrovoľníctvu sa v posledných 12-tich mesiacoch venovalo 37,7% občanov Košického kraja nad 15 rokov veku. Pre Košický kraj je typická vyššia miera angažovania sa v neformálnej ako formálnej dobrovoľníckej pomoci. Je to dôsledok na jednej strane pomaly a málo efektívne fungujúceho systému formálneho dobrovoľníctva v Košickom kraji a na strane druhej pretrvávajúcej inštitucionalizovanej komunitnej charakteristike kraja. U obidvoch foriem dobrovoľníctva prevláda dlhodobejšie a pravidelnejšie angažovanie sa. Inak povedané, kto sa raz zapojí do dobrovoľníctva, dobrovoľníkom zostáva a vykonáva ho pravidelne. Vypovedá o tom aj veľmi nízky počet obyvateľov Košického kraja, ktorí prekážku v dobrovoľníctve „predchádzajúca zlá skúsenosť s dobrovoľníckou prácou“ zaradili na posledné miesta v rámci bariér dobrovoľníctva.

Medzi formálnym a neformálnym dobrovoľníctvom je úzka súvislosť. Vysoký počet dobrovoľníkov, ktorí sú aktívni vo formálnom dobrovoľníctve, sú zároveň aktívnymi v neformálnych dobrovoľníckych aktivitách a naopak. Možno teda konštatovať, že dobrovoľníctvo obyvateľov Košického kraja je spojené s individuálnymi charakteristikami človeka skôr ako vplyvmi spoločnosti ako takej.

Sociálny profil dobrovoľníkov Košického kraja je charakterizovaný:

- približne rovnakým podielom mužov a žien v oboch typoch dobrovoľníctva,
- približne rovnakým zastúpením jednotlivých vekových skupín v rámci neformálneho dobrovoľníctva, ale nižšou mierou angažovanosti starších ľudí nad 50 rokov veku v rámci formálneho dobrovoľníctva,
- súvislosťou medzi zapojením sa do dobrovoľníctva a vzdelaním u formálnych dobrovoľníkov, kedy hlavne vzdelanejší ľudia so stredným vzdelaním s maturitou sa angažujú vo väčšej miere, naopak súvislosť medzi neformálnym dobrovoľníctvom a vzdelaním nebola preukázaná,
- súvislosťou medzi bydliskom a zapojením sa do formálneho dobrovoľníctva, kedy viac formálnych dobrovoľníkov býva v meste, naopak približne rovnakým zastúpením u obyvateľov miest a obcí v neformálnom dobrovoľníctve,
- súvislosťou medzi sociálno-ekonomickým statusom a zapojením sa do formálneho dobrovoľníctva, kedy sú viac zapojení pracujúci a študenti vysokých škôl oproti obyvateľom na materskej/rodičovskej dovolenke a dôchodcom, približne rovnako sú zastúpené jednotlivé kategórie sociálno-ekonomického statusu v neformálnom dobrovoľníctve,
- približne rovnakým zastúpením členov aj nečlenov cirkví v rámci oboch foriem dobrovoľníctva.

Najväčšie pole pôsobnosti pre formálnych dobrovoľníkov poskytuje v rámci Košického kraja tretí sektor. Najviac formálnych dobrovoľníkov pôsobí v oblasti sociálnych služieb, druhou najpočetnejšou oblasťou je oblasť ochrany životného prostredia, po ktorej nasleduje oblasť zdravotníctva. Aktivity vykonávané formálnymi dobrovoľníkmi sú rôzne a nemožno ich jednoznačne kategorizovať. Priame zdroje informovania o formálnom dobrovoľníctve sú využívané ako nepriame. Formálnych aj neformálnych dobrovoľníkov Košického kraja motivuje k dobrovoľníctvu silné presvedčenie pomáhať druhým ľuďom a túžba stretnúť cez dobrovoľnícke aktivity nových ľudí a spriatelieť sa s nimi. Na dobrovoľníctve oceňujú dobrovoľníci hlavne to, že im dáva pocit, že nie sú sebeckí a uspokojujú ich výsledky ich práce. Jednoducho páči sa im byť dobrovoľníkmi.

Najväčšími bariérami pri zapojení sa do dobrovoľníckych aktivít sa ukazuje nedostatok času a to, že ich nik o pomoc nepožiadala. Tieto bariéry sú významné tak pre tých, ktorí neboli vôbec dobrovoľníkmi v posledných 12-tich mesiacoch ako aj pre tých, ktorí sa vykonávali len neformálne dobrovoľníctvo.

Na základe zistení výskumu môžeme konštatovať, že zatiaľ čo rozsah, stabilita, pravidelnosť, sociálny profil neformálnych dobrovoľníkov a zameranie ich činnosti svedčia skôr o tradičnom štýle dobrovoľníctva, organizačný kontext indikuje nástup nových trendov identifikovaných aj v zahraničí.

1.6 Organizačný kontext dobrovoľníctva

Súčasťou analytickej časti je aj prezentácia výsledkov prieskumu zameraného na organizačný kontext formálneho dobrovoľníctva realizovaného v Košickom kraji.

Prieskum bol rozdelený na tri etapy. Cieľom prvej etapy prieskumu bolo zistiť:

- zapojenie dobrovoľníkov do činnosti organizácie (vrátane počtu dobrovoľníkov),
- záujem organizácií o podporu zo strany Úradu Košického samosprávneho kraja,
- záujem organizácií o spoluprácu s dobrovoľníkmi v najbližšej budúcnosti,
- počet koordinátorov dobrovoľníkov v jednotlivých typoch organizácií,
- prekážky v zapojení dobrovoľníkov do činnosti organizácie.

Pre túto časť prieskumu sme zostavili celkom 8 dotazníkov (obce, neziskové organizácie, zariadenia sociálnych služieb, kultúrne inštitúcie, stredné školy, univerzity, nemocnice a firmy), ktoré na jednej strane zohľadňovali špecifiká každého typu organizácie a na druhej strane obsahovali otázky zamerané na ciele prieskumu. Dotazníky boli overené v predvýskume. Boli tvorené max. 8 otázkami. Otázky boli uzavreté, len jedna otázka bola otvorená. Zber dát bol realizovaný v júli 2015. Dotazníky boli distribuované jednotlivým organizáciám elektronicky (mailom).

V druhej etape prieskumu sme zisťovali v organizáciách, ktoré uviedli, že spolupracujú s viac ako 20 dobrovoľníkmi a majú koordinátora dobrovoľníkov, vybrané prvky manažmentu dobrovoľníkov. Vybrané organizácie boli oslovené v júli 2015.

Zámerom tretej etapy prieskumu bolo zistiť názory osobností, ktoré sa venujú manažmentu dobrovoľníctva, resp. ktoré majú možnosť v rámci svojich právomocí pozitívne ovplyvniť podporu rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji. V júli a auguste 2015 sme uskutočnili jednu fókusovú skupinu a päť individuálnych rozhovorov. Témou fókusovej skupiny aj rozhovorov boli opatrenia na podporu rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji.

Charakteristika výskumnej vzorky

Celkovo sme oslovili 880 subjektov, v rámci ktorých sme oslovili všetkých 440 obcí v Košickom kraji a jednotlivo aj všetkých 22 mestských častí mesta Košice. V spolupráci s Úradom Košického samosprávneho kraja boli oslovené všetky organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Úradu Košického samosprávneho kraja (stredné školy, kultúrne organizácie, zariadenia sociálnych služieb). Návratnosť dotazníkov od týchto subjektov bola podstatne vyššia ako od iných subjektov. Celková 23% návratnosť dotazníkov vzhľadom na čas (letné mesiace) a spôsob (elektronicky - mailom) zberu dát je uspokojivá. Vo vzťahu k zámeru celého dokumentu – navrhnúť opatrenia na podporu rozvoja dobrovoľníctva realizovateľné Košickým samosprávnym krajom je podstatné upozorniť na vysokú návratnosť dotazníkov od organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Mimoriadne nízka návratnosť dotazníkov od firiem a nemocníc v Košickom kraji vypovedá o veľkej rezerve týchto subjektov vo vytváraní podmienok pre zapojenie zamestnancov/obyvateľov do dobrovoľníctva.

Tabuľka 32 Štruktúra výskumnej vzorky

Typ inštitúcie	Zaslané	Vrátené	
Obce + mestské časti mesta Košice	462	93	20,13%
Firmy	156	3	1,92%
Nemocnice	18	2	11,11%
Neziskové organizácie	99	21	21,21%
Stredné školy	72	34	47,22%
Zariadenia sociálnych služieb	40	30	75,00%
Kultúrne zariadenia	23	17	73,91%
Univerzity	10	2	20,00%
	880	202	22,95%

Zapojenie dobrovoľníkov v organizáciách

V rozvoji dobrovoľníctva zohrávajú práve obce významnú úlohu. Podpora miestnej samosprávy formou vytvárania podmienok pre zapájanie obyvateľov do dobrovoľníckych aktivít je základným predpokladom rozvoja komunitného dobrovoľníctva. Dobrovoľníctvo je forma občianskej participácie. Je aj spontánnou aktivitou obyvateľov. Bez dobrovoľníctva by nebol mysliteľný rozvoj obce. Zvyčajne sa v obciach stretávame s tromi formami pomoci, ktoré je možné označiť ako dobrovoľníctvo: neplatená práca, občiansky aktivizmus a voľno časové aktivity. Komunitné aktivity majú skôr vzájomne prospešný charakter, to znamená, že členovia obce sú často nielen tými, ktorí pomoc poskytujú, ale aj tými, ktorí ju prijímajú a majú z nej prospech.

Až 83% samospráv, ktoré sa zapojili do prieskumu organizujú v obci podujatia, na príprave a realizácii ktorých sa svojou neplatenou prácou podieľajú obyvatelia obce.

Tabuľka 33 Zapojenie dobrovoľníkov pri organizácii podujatí

Organizujete vo vašej obci/meste podujatia (napr. kultúrne, športové, čistenie verejného priestoru apod.), na ktorých príprave a realizácii ktorých sa svojou neplatenou prácou podieľajú obyvatelia obce/mesta?		
Áno	77	82,8%
Nie	16	17,2%
Spolu	93	100,0%

Najčastejšie sa obyvatelia v obciach podieľajú ako dobrovoľníci na príprave a realizácii kultúrnych podujatí, predovšetkým dní obce, rôznych jarmokov a trhov, spoločenských stretnutí a osláv. Len jedna obec uviedla, že organizuje deň dobrovoľníctva.

Tabuľka 34 Typy podujatí, na ktorých sa podieľajú obyvatelia obce ako dobrovoľníci

	Počet obcí
Kultúrne podujatia (vr. dní obce, jarmokov, stretnutia starších, oslavy MDD)	60
Športové podujatia (vr. súťaží DHZ)	35
Environmentálne podujatia (Dni Zeme), čistenie verejného priestranstva v obciach	34
Deň dobrovoľníctva	1

Nasledujúca tabuľka sumarizuje zapojenie dobrovoľníkov do činnosti neziskových organizácií, rovnako ako kultúrnych organizácií a zariadení sociálnych služieb, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Výsledky ukazujú vysokú mieru zapojenia dobrovoľníkov vo všetkých troch typoch organizácií:

Tabuľka 35 Zapojenie dobrovoľníkov v organizáciách

Spolupracovali ste v rámci vášho zariadenia v posledných 12 mesiacoch s dobrovoľníkmi?								
	neziskové organizácie		kultúrne organizácie		zariadenia sociálnych služieb		spolu	
Áno	21	100,0%	10	58,8%	21	70,0%	52	76,5%
Nie	0	0,0%	7	41,2%	9	30,0%	16	23,5%
Spolu	21	100,0%	17	100,0%	30	100,0%	68	100,0%

Pre doplnenie je potrebné uviesť, že z 21 neziskových organizácií sa 7 zameriava na sociálno-zdravotnú oblasť a 6 na oblasť kultúry a cestového ruchu.

Tabuľka 36 Oblasti zamerania v organizáciách

Akej oblasti (napr. vzdelávanie, zdravie, ochrana životného prostredia, kultúra apod.) sa prioritne venuje vaša organizácia?	
Oblasť činnosti	Počet organizácií
Sociálna / zdravotná oblasť	7
Kultúra / cestovný ruch	6
Vzdelávanie	4
Životné prostredie	4

Celkovo možno konštatovať, že najviac dobrovoľníckych príležitostí (t.j. možností, kde sa môžu obyvatelia realizovať ako dobrovoľníci) je vytvorených v oblasti kultúry a sociálnych služieb.

Významnou skupinou dobrovoľníkov sú mladí ľudia od 15 rokov veku. Takmer 60% stredných škôl, ktoré sa zúčastnili na prieskume uviedlo, že ich žiaci pracujú ako dobrovoľníci pre nejakú organizáciu. Všetky stredné školy uviedli, že ich žiaci sa zapájajú ako dobrovoľníci do verejných zbierok. Aj keď je zrejme pre organizátorov verejných zbierok pomoc žiakov faktorom úspechu zbierky a má pravdepodobne aj efekty smerom k žiakovi, takáto aktivita sama o sebe (bez ďalšieho pedagogického pôsobenia) nie je dostatočná vo vzťahu ku formovaniu občianskej angažovanosti žiakov.

Tabuľka 37 Zapojenie žiakov stredných škôl do dobrovoľníctva

Pracujú žiaci pod vašim vedením ako dobrovoľníci pre nejakú organizáciu (napr. neziskovú organizáciu, cirkevnú organizáciu, obec a pod.)?		
Áno	20	58,8%
Nie	14	41,2%
Spolu	34	100,0%

Zapájajú sa žiaci pod vašim vedením ako dobrovoľníci do verejných zbierok (napr. pre Unicef Modrý gombík, pre Ligu proti rakovine Deň narcisov a pod.)?			
Áno		34	100%
Nie		0	0%
Spolu		34	100,0%

Počet dobrovoľníkov

Jedným z cieľov prieskumu bolo zistiť počet zapojených dobrovoľníkov v organizáciách. Pre zjednodušenie otázky sme zvolili hranicu 20 dobrovoľníkov. Organizáciu, ktorá pravidelne spolupracuje v posledných 12 mesiacoch s viac ako 20 dobrovoľníkmi, považujeme za vhodný subjekt pre zisťovanie existencie prvkov manažmentu dobrovoľníctva. Otázkou sme zisťovali počet dobrovoľníkov v neziskových organizáciách, kultúrnych organizáciách a zariadeniach sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja. Výsledky zisťovania prezentované v tabuľke ukazujú, že väčšina neziskových organizácií spolupracuje s viac ako 20 dobrovoľníkmi. Kultúrne organizácie a zariadenia sociálnych služieb spolupracujú s menším počtom dobrovoľníkmi, čo je možné vysvetliť napríklad zvýšenými nárokmi na vedomosti a zručnosti dobrovoľníkov, či absorpciou zariadenia prijať a adekvátne zapojiť dobrovoľníkov do činnosti.

Tabuľka 38 Spolupráca s dobrovoľníkmi

Spolupracovali ste v rámci vášho zariadenia v posledných 12 mesiacoch s dobrovoľníkmi?								
	neziskové organizácie		kultúrne organizácie		zariadenia sociálnych služieb		spolu	
Áno	18	85,7%	1	10%	4	19,0%	23	44,2%
Nie	3	14,3%	9	90%	17	81,0%	29	55,8%
Spolu	21	100,0%	10	100,0%	21	100,0%	52	100,0%

Koordinátor dobrovoľníkov

Vytvorenie pracovnej pozície koordinátora dobrovoľníkov v organizácii je kľúčovým predpokladom pre kvalitné manažovanie práce dobrovoľníkov. Z 52 subjektov, ktoré spolupracujú s dobrovoľníkmi, 37 uviedlo, že majú vytvorenú pozíciu koordinátora dobrovoľníkov.

Tabuľka 39 Koordinácia dobrovoľníkov

Je vo vašom zariadení koordinátor dobrovoľníkov?								
	neziskové organizácie		kultúrne organizácie		zariadenia sociálnych služieb		spolu	
Áno	19	90,5%	3	30%	15	71,4%	37	71,2%
Nie	2	9,5%	7	70%	6	28,6%	15	28,8%
Spolu	21	100,0%	10	100,0%	21	100,0%	52	100,0%

Podpora dobrovoľníctva zo strany Košického samosprávneho kraja

Vzhľadom na zámery dokumentu sme považovali za dôležité zistiť, či majú jednotlivé subjekty záujem o podporu v oblasti práce s dobrovoľníkmi. V dotazníku bola zaradená otvorená otázka, ktorá umožňovala respondentom vytvoriť vlastnú odpoveď (bez návodu zo strany tvorcov dotazníka). Predpokladali sme, že otvorená otázka umožní zistiť skutočne pociťovanú potrebu podpory. Subjekty uvádzali aj niekoľko typov podpory. Výsledky prezentované v tabuľke ukazujú, že najmä obce by privítali finančnú podporu. Keď zoberieme do úvahy, že práve obce najviac zapájajú obyvateľov ako dobrovoľníkov pri príprave a realizácii kultúrnych podujatí (typu dni obce, jarmoky a trhy apod.), vidíme pomerne zúžené chápanie dobrovoľníctva. Ďalšie výsledky ukazujú, že obce potrebujú finančné prostriedky napríklad na úhradu nákladov spojených so zabezpečením kultúrneho programu (napríklad honoráre vystupujúcim), propagáciou akcie, či jej materiálo-technickým zabezpečením. Ani jedna obec neuviedla potrebu financií v spojení s organizovaním práce dobrovoľníkov. V súvislosti s kultúrnymi podujatiami potom vyvstáva otázka, či je možné účinkujúcich považovať za dobrovoľníkov, ak vystúpia bez nároku na honorár. Podľa nášho názoru ide o amatérske súbory, v ktorých sa jednotlivci primárne seba realizujú, venujú svojim záujmom a aktívne trávia svoj voľný čas. Aj keď je nesporný spoločenský prínos ich činnosti (napr. v oblasti zachovania kultúrnych tradícií a pod.), nedefinujeme ich činnosť ako primárne dobrovoľnícku. Nízka početnosť v ostatných typoch podpory (metodika, propagácia, koordinácia) ukazuje jednak na nedostatok ponuky podpory zo strany Košického samosprávneho kraja, ale aj na fakt, že jednotlivé subjekty ani nemajú predstavu, ako by mala podpora zo strany regionálnej samosprávy vyzerať.

Tabuľka 40 Predstava o type podpory zo strany Košického samosprávneho kraja

Aký typ podpory zo strany Košického samosprávneho kraja si predstavujete pre vašu organizáciu v oblasti práce s dobrovoľníkmi?						
	obce	neziskové organizácie	kultúrne zariadenia	zariadenia sociálnych služieb	stredné školy	spolu
finančná	66	12	5	10	3	96
metodická	7	2	1	6	10	26
propagácia / informovanosť	-	4	-	9	12	25
koordinácia zo strany KSK	1	5	3	6	-	15
žiadnu	2	1	2	2	5	12
Iné	-	-	-	5	-	5

Súčasný stav chápania podpory rozvoja dobrovoľníctva zo strany miestnej samosprávy dokresľuje aj nasledujúca tabuľka. Obce mali deklarováť typ podpory, ktorú poskytujú organizáciám, ktoré zapájajú obyvateľov do dobrovoľníctva. Mohli zvoliť aj viacero z ponúkaných možností. Porovnaním požadovaného typu podpory zo strany Košického samosprávneho kraja a poskytovaného typu podpory obcou zisťujeme, že viac ako 50% obcí, ktoré sa zúčastnilo prieskumu (93), poskytuje finančnú podporu organizáciám, ktoré zapájajú dobrovoľníkov. Najčastejšou formou podpory je poskytnutie priestorov pre aktivity organizácie.

Tabuľka 41 Typ podpory, ktorú poskytujú obce organizáciám

Typ podpory od obce	
Poskytujeme priestory pre aktivity organizácie	66
Poskytujeme vecnú pomoc, napr. náradie, materiál pre podujatia...	54
Poskytujeme finančnú podporu/príspevok/grant	48
Primátor mesta/starosta/poslanec prevezme záštitu nad podujatím organizácie	31
Iná forma, uveďte:	4

Spolupráca obcí s neziskovými organizáciami

Zaujímalo nás, s akými neziskovými organizáciami, ktoré zapájajú obyvateľov do dobrovoľníctva, obce spolupracujú. Obce mohli uviesť aj viacero organizácií. Najviac v prieskume zapojených obcí (takmer 40%) spolupracuje s Dobrovoľným hasičským zborom. Rovnakým počet obcí deklarovalo, že spolupracujú s neziskovými organizáciami a to rôzneho zamerania aj charakteru. 20% obcí deklarovalo spoluprácu so Slovenským červeným krížom.

Tabuľka 42 Spolupráca obcí s neziskovými organizáciami

Spolupracuje váš mestský/obecný úrad s organizáciami ako napr. Červený kríž, dobrovoľní hasiči, charitatívne organizácie a pod., ktoré zapájajú obyvateľov do dobrovoľníctva?		
Organizácia / typ organizácie		
Slovenský Červený kríž	19	20,4%
DHZ	36	38,7%
Adra, Alter Nativa o.z Brdárka, Barčianska kvapka krvi, Banícky spolok, Csemadok, cirkevné zbory, charita / katolícka charita, Dobrý anjel, Filantropia Michalovsko-Košickej eparchie, kluby dôchodcov, kluby mladých, športové / futbalové kluby, folklórne skupiny/súbory, Jednota dôchodcov Slovenska, Matica slovenská, zbor Čižatice, MO SZČK, Mladí hasiči pri CVČ, Poľovnícke združenie, Zväz invalidov, IMA, OZ Bethel, OZ Cassovia Custom Cars, OZ Hôrka, OZ Kairos, OZ ResetH, OZ BooBoo, OZ Pro LE-TI, OZ SanS Souci-letohrádok, OZ Zorovčan, Nadácia Pontis, rybársky zväz, Únia žien, vysoké školy, Združenie priateľov Medzibodrožia Malý Kamenec, základné umelecké školy, telovýchovná jednota, turistický oddiel, Slovenský zväz zdravotne postihnutých	36	38,7%
neodpovedali	2	2,2%
Spolu	93	100,0%

Pre zaujímavosť uvádzame prehľad počtu organizácií, s ktorými obce zapojené do prieskumu spolupracujú. Najviac obcí spolupracuje len s jednou organizáciou (často uvádzali práve Dobrovoľný Hasičský zbor alebo Slovenský Červený Kríž). Až 25 obcí nespôlpracuje ani s jednou organizáciou.

Tabuľka 43 Počet spolupracujúcich subjektov

Počet organizácií, s ktorými obec spolupracuje	Počet obcí
0	25
1	37
2	13
3	8
4	5

5	4
6	1
Spolu	93

Prekážky v zapájaní obyvateľov do dobrovoľníctva

Zapájanie obyvateľov do dobrovoľníctva je často ovplyvnené nielen prekážkami na strane jednotlivcov, ale aj na strane organizácií. V tabuľke 44 prezentované výsledky prieskumu ukazujú, že pre rôzne druhy subjektov sú významné rozličné prekážky. Pre obce je najzávažnejšou prekážkou absencia ponuky na spoluprácu v oblasti dobrovoľníctva. Pre školy chýbajúca metodika a nedostatok času. Kultúrne organizácie identifikovali rôzne prekážky, medzi nimi nezáujem obyvateľov či nedostatok finančných prostriedkov. Navyše ani nepocítujú potrebu zapájať dobrovoľníkov do svojej činnosti. Podobne aj zariadenia sociálnych služieb uvádzajú viacero prekážok.

Tabuľka 44 Prekážky v zapájaní obyvateľov do dobrovoľníctva

	Obce	SŠ	ZSS	KO	NO	Spolu
Neoslovila nás žiadna organizácia s ponukou spolupracovať v oblasti dobrovoľníctva.	20	5				25
Nemáme finančné prostriedky na prácu s dobrovoľníkmi/podporu organizácii.	11		4	3	3	21
Nemáme metodiku.	3	13				16
Iné	3	6	4	2	0	15
Nemáme dostatok času venovať sa dobrovoľníctvu.	0	8	2	2	1	13
Nezáujem obyvateľov o dobrovoľníctvo v zariadení.			4	5	0	9
Dobrovoľníci nie sú potrební.	2		4	3	0	9
Nevieme, ako by sme mohli dobrovoľníkov zapojiť.	5		0	1	0	6
Problémy s dochádzaním dobrovoľníka.			1	2	1	4
Nevyhovuje nám legislatívna úprava dobrovoľníctva.	0		1	0	1	2

SŠ = stredné školy, ZSS = zariadenia sociálnych služieb, KO = kultúrne organizácie, NO = neziskové organizácie

pozn.: Pri niektorých typoch organizácií daná položka nebola ponúknutá na výber (prázdne políčko).

Záujem pracovať s dobrovoľníkmi

Zisťovali sme aj záujem organizácie v blízkej budúcnosti pracovať s dobrovoľníkmi. Predpokladáme, že organizácie, ktoré sa kladne vyjadria, budú mať aj ústretovejší postoj k napĺňaniu opatrení navrhovaných v stratégii. Výsledky prezentované v tabuľke ukazujú mimoriadne vysoký záujem o dobrovoľníkov v zariadeniach sociálnych služieb a neziskových organizáciách.

Tabuľka 45 Záujem pracovať s dobrovoľníkmi

Máte záujem v blízkej budúcnosti pracovať s dobrovoľníkmi?								
	neziskové organizácie		kultúrne organizácie		zariadenia sociálnych služieb		spolu	
Áno	18	85,7%	12	70,6%	29	96,6%	59	86,8%
Nie	3	14,3%	5	29,4%	1	3,4%	9	13,2%
Spolu	21	100,0%	17	100,0%	30	100,0%	68	100,0%

FIRMY

Firemné dobrovoľníctvo je súčasťou vo svete rozšíreného spoločensky zodpovedného správania firiem. Situácia v Košickom kraji je podľa výsledkov nášho prieskumu ale diametrálne odlišná.

V prvej časti prieskumu sme oslovili aj 156 firiem (od veľkých podnikov cez menšie firmy), ktoré pôsobia v Košickom kraji. Len tri z nich zaslali vyplnený dotazník.

Vyhodnotením odpovedí dotazníka sme zistili:

- Len jedna firma realizuje vo svojej firme firemné dobrovoľníctvo.
- Žiadna firma neorganizuje firemný deň dobrovoľníctva.
- Jedna firma spolupracuje s nadáciou Pontis, ktorá sa svojimi projekty usiluje o spájanie ľudí, firiem a krajín s cieľom dosiahnuť aj na Slovensku pozitívnu zmenu.
- Žiadna firma neprepláca mzdu počas dní, kedy zamestnanci pracujú ako dobrovoľníci.
- Prekážky v zapojení sa do projektov firemného dobrovoľníctva: podľa tých, ktorí vyplňali dotazník, zamestnanci nemajú záujem zapojiť sa (1) a nedostatok informácií o firemnom dobrovoľníctve (2).
- V blízkej budúcnosti ani jedna firma nemá záujem organizovať firemné dobrovoľníctvo.

NEMOCNICE

Dobrovoľnícke programy v nemocniciach sú v zahraničí pomerne rozšírené vzhľadom na ich pozitívne (často až terapeutické) prínosy pre pacienta a jeho rodinu. Nemocnice, ktoré sa usilujú o vysoký štandard kvality svojich služieb, podporujú zavedenie dobrovoľníckych programov. V podmienkach SR je dobrovoľníctvo v nemocniciach oveľa menej rozvinuté. Priekopníkmi sú najmä tieto organizácie:

Katolícka zdravotnícka únia: <http://new.kzu.sk/index.php/dobrovolnici-v-nemocniciach>

Dobrovoľnícka skupina Vrba: <http://www.dsvrba.sk/page/permalink/o-dobrovolnictve-v-nemocnici>

Oslovili sme celkom 18 subjektov, okrem nemocníc aj dvoch poskytovateľov záchranných služieb a dva špecializované ústavy. Vyplnený dotazník zaslali len dva subjekty.

Nemocnica Šaca ako jediná spolupracovala za posledných 12 mesiacov s dobrovoľníkmi a to s menším počtom ako 20 dobrovoľníkov, pričom nemá etablovanú pozíciu koordinátora dobrovoľníkov. Táto nemocnica by si predstavovala ako podporu zo strany Košického samosprávneho kraja uznanie a verejné poďakovanie prostredníctvom médií. Nemocnica deklarovala záujem aj v budúcnosti spolupracovať s dobrovoľníkmi.

Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach v posledných 12 mesiacoch nespocovala s dobrovoľníkmi. Ako dôvod uvádza nedostatok finančných prostriedkov na prácu s dobrovoľníkmi a nezájum obyvateľov o dobrovoľníctvo. V budúcnosti by ale chceli s dobrovoľníkmi spolupracovať.

V **druhej časti prieskumu** sme oslovili ďalším dotazníkom tie subjekty, ktoré uviedli, že v posledných 12 mesiacoch spolupracovali s viac ako 20 dobrovoľníkmi a majú koordinátora dobrovoľníkov. Takýchto subjektov bolo 18, dodatočne bol ešte jeden oslovený. Vyplnené dotazníky zaslalo celkom 6 subjektov. Zámerom dotazníka bolo zistiť, ktoré prvky riadenia dobrovoľníkov organizácie využívajú.

Dotazník bol overený v predvýskume. Pozostával z 18 zatvorených otázok. Otázkami sme zisťovali druh aktivít, ktoré dobrovoľníci vykonávali v posledných 12 mesiacoch v organizácii, dĺžku ich zapojenia, ale aj dobu, po ktorú už organizácia s dobrovoľníkmi spolupracuje. Ďalej sme zisťovali, ako organizácie informujú verejnosť o možnosti vykonávať v organizácii dobrovoľnícku prácu. Najväčším počtom otázok (13) sme zisťovali, či organizácie využívajú základné nástroje manažmentu dobrovoľníkov.

Vzhľadom na nízky počet vyplnených dotazníkov uvádzame skôr pre ilustráciu hlavné zistenia:

- Dobrovoľníci v organizáciách vykonávajú pestrú paletu činností – od administratívnych-technických cez organizáciu a koordináciu činností až po priamu starostlivosť alebo výkon určitej služby.
- Verejnosť o možnosti vykonávať v organizácii dobrovoľnícku prácu informujú najmä prostredníctvom webovej stránky organizácie (alebo facebooku) a mailmi, prípadne diskusiami a verejnými stretnutiami.
- Väčšina organizácií využíva všetky identifikované základné prvky manažmentu dobrovoľníkov (nábor, osobný pohovor, písomne spracovaná náplň, zmluva s dobrovoľníkom, manuál dobrovoľníckej práce, školenie, supervízia, oceňovanie, evidencia, preplácanie aspoň časti nákladov dobrovoľníkovi, doklad o výkone dobrovoľníckej práce).
- Najviac organizácií deklaruje, že ich dobrovoľníci spolurozhodujú v organizácii a iniciujú zmeny k lepšiemu.

Cieľom **tretej časti prieskumu** bolo zistiť názory osobností, ktoré sa venujú manažmentu dobrovoľníctva, resp. ktoré majú možnosť v rámci svojich právomocí pozitívne ovplyvniť podporu rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji.

Najprv prezentujeme výsledky fókusovej skupiny (6 participantov), ktorej témou boli návrhy opatrení na podporu rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji.

Výsledky analýzy fókusovej skupiny, konanej dňa 10. 7.2015 v Košiciach

Téma 1: Status dobrovoľníka: „aby dobrovoľník bol niekto, nebol nikto“

Problém	Opatrenia	Poznámky
<p>Nízka atraktivita dobrovoľníckej práce</p> <p>Udržateľnosť pravidelného dobrovoľníka v organizácii – napr. v sociálnych službách</p>	<p>Zaviesť systém výhod pre dobrovoľníkov, do ktorého by sa zapojili aj veľké organizácie.</p> <p>Využiť start up projekt Mgr. Kupca</p>	<p>Funkcie: motivácia/podpora udržateľnosti dobrovoľníka</p> <p>Oceňovanie dobrovoľníkov</p> <p>Evidenčné/výskumné účely</p>
<p>Krajské oceňovanie dobrovoľníkov – nedostatok kvalitných nominácií</p>	<p>Zabezpečiť dostatok kvalitných nominácií, ktoré by súčasne kopírovali situáciu v kraji.</p> <p>Do nominovania zapojiť veľké organizácie.</p> <p>Prepojenie na systém Mgr. Kupca.</p>	<p>Krajské oceňovanie organizovalo OZ Žabky 2007-2012, ale ukončili túto aktivitu pre nedostatok kvalitných nominácií. Hlásili sa malé organizácie, veľké organizácie oceňujú samostatne.</p> <p>5.12. – mesto Košice vždy podporovalo Krajské oceňovanie/pri jedličke</p>

Téma 2: Integrovaný systém manažmentu dobrovoľníctva v Košickom kraji

Problém	Opatrenia	Poznámky
<p>Nedostatočná spolupráca organizácii, ktoré pracujú s dobrovoľníkmi</p> <p>Nezáujem veľkých organizácii o sieťovanie</p>	<p>Motivácia a edukácia veľkých organizácií, aby spolupracovali – cez projekt Mgr. Kupca</p>	
<p>Chýba informačný systém o dobrovoľníctve v KSK</p> <p>Webový portál – problém s veľkými organizáciami – majú svoj v podstate uzavretý systém, nemajú dôvod spolupracovať</p>	<p>Zistiť, či funkcionality systému Mgr. Kupca/ preferencia focus group a podľa toho navrhnúť opatrenie. Zapojenie do systému musí byť motivujúce pre organizácie.</p>	<p>Dobrovoľnícke príležitosti v Košickom kraji sú veľmi málo inzerované na národných portáloch.</p>
<p>Chýba regionálne centrum dobrovoľníctva</p> <p>Často organizácie od DC očakávajú, že na zavolanie</p>	<p>Zistiť postavenie a kompetencie Regionálneho centra mládeže a podľa toho navrhnúť opatrenie. Zvážiť, ktoré funkcie dobrovoľníckeho centra by bolo dobré, aby boli ústredne zabezpečované.</p> <p>Zistiť, či by bol záujem zo</p>	<p>Focus group si myslí, že nemá nádej na úspech. Je ale možné, že ak bude zriaďovateľom UKSK, bude mať väčšiu autoritu.</p> <p>Skúsenosť OZ Žabky: záujem bol skôr o priestor na stretávanie rôznych skupín ľudí – úspešné interaktívne</p>

im zašlú dobrovoľníkov ako brigádnikov	strany KSK napr. získať financie z ESF. Edukácia organizácií o funkciách DC.	večery/brainstormingy cez facebook/kultúrne večery
--	---	--

Téma 3: Kvalita manažmentu dobrovoľníctva

Problém	Opatrenia	Poznámky
Chýba finančná podpora pre manažment dobrovoľníctva v organizáciách	propagovať štandardy, vyžadovať ich evalváciu cez platformu a podľa toho udeľovať aj finančnú podporu , napr. na dobrovoľníka alebo napr. 30% na koordináciu	neviazať dotáciu na počet dobrovoľníkov - minimalizovať počet organizácií, ktoré nadhodnocujú počty dobrovoľníkov
Ekonomická hodnota dobrovoľníctva každá organizácia vykazuje v projektoch, ale v kraji neexistuje sumár Nadhodnotenie počtu zapojených dobrovoľníkov v organizáciách	Pre udelenie podpory zo strany Košického samosprávneho kraja vyžadovať splnenie štandardov kvality manažmentu, ktoré posudzuje OZ Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií.	

Téma 4: Výchova k občianskej participácii/zapojeniu do dobrovoľníctva

Problém	Opatrenia	Poznámky
Riaditelia škôl si neuvedomujú potenciál dobrovoľníctva	Zviditeľniť skúsenosti ZŠ Jesenická ako príklad dobrej praxe vzdelávanie riaditeľov	získavanie žiakov/financií/dobré meno školy Zviditeľnenie spoločenského významu dobrovoľníctva a súčasne významu dobrovoľníctva pre osobnostný rast žiaka/študenta a školu
Nízka zapojenie škôl do takých akcií ako 72 hodín, Naše mesto, Dni dobrovoľníctva	„Deň pre moju školu“ – dobrovoľnícka akcia študentov, rodičov, zamestnancov, podporená ÚKSK a miestnymi samosprávami	
Chýba výchova žiakov/študentov k dobrovoľníctvu	SŠ – učitelia NOS – v rámci krúžkov dobrovoľníckej aktivity ŠVP – časť hodín venovať dobrovoľníctvu	

	Pilotne odskúšať service learning – vznik metodík pre ZŠ, SŠ	
--	--	--

Téma 5: Špecifiká dobrovoľníctva pre jednotlivé cieľové skupiny

Problém	Opatrenia	Poznámky
Nedostatočná ponuka dobrovoľníckych príležitostí (a motivácia) pre také skupiny dobrovoľníkov ako seniori, nezamestnaní, ľudia so ZP...	Pripraviť metodiky dobrovoľníckych programov Medializovať príklady dobrej praxe a príklady ľudí - dobrovoľníkov	Inšpirovať sa existujúcimi metodikami najmä v SR a ČR

Start up Mgr. I. Kupca – aplikácia pre mobilné zariadenia. Zámerom je motivovať mladých dobrovoľníkov systémom drobných zliav a iných benefitov, napr. vo forme vstupného na kultúrne akcie. Organizácie, ktoré by mali záujem o dobrovoľníkov, by zaevidovali aktuálne dobrovoľnícke príležitosti, ktoré by si mladí dobrovoľníci mohli vyhľadať. Za splnenie určitého počtu „questov“ – t.j. dobrovoľníckych aktivít by získali drobné benefity, ktoré by poskytli najmä samosprávy (v zriaďovateľskej kompetencii ktorých je množstvo rôznorodých inštitúcií a zariadení), ale v budúcnosti aj firmy. Ide o vývoj prototypu, s plánom doplniť ho o ďalšie funkcie napr. evidenciu vykonanej dobrovoľníckej práce, vytváranie osobného životopisu dobrovoľníka. Autor predpokladá uvedenie na trh do pol roka, brzdí ho okrem iného aj nedostatočná finančná podpora. O projekte sú informovaní nielen vedúci odborov Úradu Košického samosprávneho kraja, ale aj mesta Košice. Projekt je vhodný ako pilot aj pre ďalšie samosprávy, rovnako ako je možné uvažovať o jeho rozšírení aj pre iné skupiny dobrovoľníkov.

Následne sme uskutočnili štruktúrované rozhovory s vedúcimi troch odborov Úradu Košického samosprávneho kraja, z ktorých vyplynuli tieto návrhy opatrení:

Priority/oblasti	Opatrenia
Propagácia	Propagovať dobrovoľníctvo na webových stránkach Košického samosprávneho kraja a organizácií v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Organizovať/spoluorganizovať podujatia zamerané na osvetu a zviditeľňovanie prínosov a hodnoty dobrovoľníctva.
Rozvoj dobrovoľníctva v kraji	Zriadiť regionálne centrum dobrovoľníctva , ktoré bude poskytovať servis organizáciám aj dobrovoľníkom, monitorovať a vyhodnocovať aktuálny stav dobrovoľníctva, propagovať dobrovoľníctvo, sieťovať organizácie naprieč sektormi... Využiť zámer Odboru sociálnych vecí a zdravotníctva zriadiť Poradenský dom Košického samosprávneho kraja, v rámci ktorého by mohlo fungovať aj regionálne centrum dobrovoľníctva.

Vzdelávanie zamestnancov/organizácií	Zrealizovať informačné semináre , prípadne workshopy na tému manažment dobrovoľníctva a dobrovoľnícke programy s cieľom zvýšiť informovanosť manažmentu a zamestnancov o možnostiach a prínosoch zapojenia dobrovoľníkov do činnosti organizácie. Zrealizovať informačný seminár o komunitnom dobrovoľníctve pre obce a miestne akčné skupiny.
Spolupráca s inými subjektmi/sieťovanie	Využiť existujúcu spoluprácu s UPSVR, Jednotou dôchodcov, Svetom zdravia, a.s. a ďalšími a nadviazať s nimi dialóg o možnosti spolupráce pri propagácii dobrovoľníctva a zavádzaní dobrovoľníckych programov.
Oceňovanie/motivácia k dobrovoľníctvu	Zaviesť krajské oceňovanie dobrovoľníkov – aj ako samostatné oceňovanie, príp. aj v rámci existujúcich oceňovaní. Podporiť zavedenie a ďalší vývoj aplikácie pre mobilné aparáty Mgr. Kupca „ Karma Recharger “.
Dobrovoľnícke programy	Pripraviť a realizovať projekt podporený z ESF, v rámci ktorého by boli pripravené a pilotne overené dobrovoľnícke programy vo vybraných organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja (zariadeniach sociálnych služieb, v knižniciach, na stredných školách a v organizáciách cestovného ruchu). Umožniť koordinátorom dobrovoľníckych programov absolvovať akreditované školenie.
Štandardy kvality	Podporiť implementáciu štandardov kvality manažmentu dobrovoľníctva v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja v rámci pilotných projektov.
Finančná podpora organizáciám	Inzerovať možnosť využiť existujúce dotácie z vlastných príjmov Košického samosprávneho kraja aj na koordináciu a riadenie dobrovoľníkov. Prípadnú finančnú podporu viazať aj na štandardy kvality.
Firemné dobrovoľníctvo zamestnancov Úradu Košického samosprávneho kraja	Propagovať návrh Odboru sociálnych vecí a zdravotníctva na zapojenie zamestnancov Košického samosprávneho kraja do dobrovoľníckej práce – informačný seminár o firemnom dobrovoľníctve. Pripraviť konkrétne dobrovoľnícke príležitosti. Zorganizovať firemný deň dobrovoľníctva.

1.7 SWOT analýza

Na základe výsledkov kvantitatívneho výskumu kultúrnych vzorcov dobrovoľníctva u obyvateľov Košického kraja a prieskumu aktuálneho stavu zapájania dobrovoľníkov v organizáciách pôsobiacich na území Košického kraja sme vytvorili nasledujúcu SWOT analýzu:

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Neformálne dobrovoľníctvo – takmer 40% obyvateľov Košického kraja nad 15 rokov v posledných 12 mesiacoch vykonávalo neplatenú prácu v prospech iných osôb bez toho, aby boli riadení nejakou organizáciou.</p> <p>U dobrovoľníkov v organizáciách dlhodobejšie a pravidelnejšie angažovanie sa.</p> <p>V mestách Košického kraja rozvinutejšie formálne dobrovoľníctvo.</p> <p>Rozvinutejšie formálne dobrovoľníctvo v sociálnych službách a ochrane životného prostredia.</p> <p>Altruistická motivácia obyvateľov Košického kraja k dobrovoľníctvu.</p> <p>Rozvinuté dobrovoľníctvo mladých ľudí (po 20. roku veku).</p> <p>Podpora rozvoja dobrovoľníctva zo strany Košického samosprávneho kraja.</p> <p>V Košickom kraji pôsobia organizácie, ktoré dlhodobo spolupracujú s dobrovoľníkmi a ponúkajú dobrovoľnícke programy.</p> <p>V Košickom kraji pracujú v dobrovoľníckom sektore osobnosti s bohatými skúsenosťami v oblasti manažmentu dobrovoľníctva.</p>	<p>Nedostatky v oblasti formálneho dobrovoľníctva:</p> <ul style="list-style-type: none">- chýba inzerovanie dobrovoľníckych príležitostí v Košickom kraji a priame oslovenie obyvateľov s ponukou dobrovoľnícky pracovať (výskum u obyvateľov ukázal, že ich nik nepožiadaval o pomoc),- nedostatočná informovanosť/osвета nielen vo verejnosti, ale aj v organizáciách,- nedostatočná spolupráca/sieťovanie dobrovoľníckych organizácií,- v súčasnosti neexistuje regionálne/krajské oceňovanie dobrovoľníkov pri príležitosti Medzinárodného dňa dobrovoľníkov 5.12.(na rozdiel od iných krajov v SR),- chýbajú dobrovoľnícke programy,- v nemocniciach, zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja, na stredných školách. <p>Nerozvinuté firemné dobrovoľníctvo.</p> <p>Menej rozvinuté komunitné dobrovoľníctvo (dobrovoľníctvo v obciach KSK) – nízke povedomie samospráv.</p> <p>Nízka miera zapojenia osôb na materskej/rodičovskej dovolenke a dôchodcov vo formálnom dobrovoľníctve.</p> <p>Na stredných školách a univerzitách v Košickom kraji chýba systematická výchova k dobrovoľníctvu – nízka miera zapojenia študentov.</p>

Príležitosti	Ohrozenia
<p>Podpora rozvoja politík dobrovoľníctva zo strany EÚ:</p> <p>využiť možnosti získania finančnej podpory zo štrukturálnych fondov EÚ,</p> <p>využiť programy EÚ, napr. Erasmus+</p> <p>inšpirovať sa dokumentmi, smernicami EÚ</p> <p>Štátna politika podpory dobrovoľníctva – existuje zákon o dobrovoľníctve, ďalšie právne predpisy upravujúce dobrovoľníctvo, uznesenie vlády o programe podpory dobrovoľníctva.</p> <p>Podpora dobrovoľníctva v rámci programov a projektov významných neziskových organizácií:</p> <p>využiť možnosť zapojiť sa do programov a projektov takých organizácii ako Nadácia Pontis, Nadácia Tatra Banky, Nadácia Otvorenej spoločnosti a mnohé iné...</p>	<p>Nezáujem obyvateľov o formálne dobrovoľníctvo ako dôsledok nepriaznivej socioekonomickej situácie, slabej propagácie a nedostatku dobrovoľníckych príležitostí a programov v kraji.</p> <p>Nezáujem samospráv o podporu komunitného dobrovoľníctva.</p> <p>Nezáujem firiem o firemné dobrovoľníctvo.</p> <p>Nezáujem o spoluprácu a sieťovanie najmä tzv. veľkých dobrovoľníckych organizácií v Košickom kraji.</p>

2. PREHĽAD STRATÉGIÍ PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA

V rôznych štátoch sveta sa v posledných desaťročiach stretávame s podporou rozvoja dobrovoľníctva nielen na úrovni štátu, ale aj na regionálnej či dokonca miestnej úrovni. Referujeme o niekoľkých príkladoch strategických dokumentov. Vybrali sme príklady jednak zo susedných štátov - Českej republiky, Poľskej republiky a Maďarskej republiky, ale aj zo Švajčiarska a Nemecka a z ďalekej Austrálie, kde je dobrovoľníctvo mimoriadne rozvinuté a podporované na všetkých politických úrovniach.

Vo všetkých dokumentoch sú prezentované dáta o aktuálnej situácii v dobrovoľníctve, z čoho vyplýva, že sú pravidelne realizované prieskumy najmä v organizáciách, spracúvané štatistické dáta, ktoré často monitoruje príslušné oddelenie v regionálnej samospráve, ale aj národný štatistický úrad.

Najčastejšími **prioritami** v dokumentoch sú:

- **propagácia** dobrovoľníctva (v zmysle medializácie, získavania dobrovoľníkov, zvyšovania pozitívneho imidžu dobrovoľníctva a dobrovoľníkov, zvyšovania informovanosti...) a
- nastavenie **systemovej podpory** (rozvoj tzv. infraštruktúry dobrovoľníctva – najmä vytvorenie regionálneho centra dobrovoľníctva, profesionalizácie manažmentu dobrovoľníctva v organizáciách...).

Téma	Opatrenia
Sieťovanie/spolupráca dobrovoľníckych organizácií-koordinácia, podpora rozvoja	Zriadenie regionálneho dobrovoľníckeho centra/platformy/pracovnej skupiny/komisie
Profesionalizácia manažmentu	Podpora implementácie štandardov kvality manažmentu dobrovoľníctva Vzdelávanie koordinátorov a dobrovoľníkov vrátane poskytovania supervízie
Financovanie manažmentu dobrovoľníctva	Dotačné mechanizmy, príp. granty napr. financovanie prevádzkových nákladov dobrovoľníckych centier, na aktivity smerujúce k propagácii dobrovoľníctva – kampane..., na zavádzanie štandardov manažmentu, na plat koordinátora, na úhradu nákladov dobrovoľníkom spojených s ich činnosťou
Benefity pre dobrovoľníkov	Zavádzanie systému zliav a iných bonusov pre dobrovoľníkov
Dobrovoľnícke programy	Podpora zavádzania dobrovoľníckych programov v regióne
Celoživotná výchova k dobrovoľníctvu/podpora pre špecifické cieľové skupiny	Zavádzanie dobrovoľníckych programov pre rôzne skupiny (z hľadiska veku, pre nezamestnaných, pre občanov so zdravotným znevýhodnením...)
Oceňovanie/zviditeľnenie spoločenskej hodnoty dobrovoľníctva/prestíž dobrovoľníctva	Národné/regionálne/miestne udeľovanie ocenení dobrovoľníkom Medializácia pozitívnych príkladov a prínosov dobrovoľníctva – minimalizácia stereotypov a mýtov o dobrovoľníctve Zverejňovanie faktov o dobrovoľníctve (počtoch dobrovoľníkov, ekonomickej hodnote dobrovoľníckej práce...)

Dobrovolníctví pro Vysočinu

Kraj Vysočina sa zapojil do projektu „Dobrovolníctví a veřejná služba v obci – jak na to?“. Medzi hlavné ciele skupiny Dobrovolníctví pro Vysočinu patrí vzdelávanie jej členov, zaisťovanie financií, propagácia a celková podpora dobrovoľníctva na Vysočíne.

Webová stránka <http://www.kous.cz/dobrovolnictvi-pro-vysocinu/ds-1020/p1=1097> informuje o výsledkoch činnosti pracovnej skupiny Dobrovolníctví pro Vysočinu, ktorá spontánne vznikla z potreby koordinátorov dobrovoľníckych centier. Skupina sa stretáva od roku 2011. Od roku 2012 funguje pod hlavičkou KOUS – dobrovoľného, nevládneho a neziskového združenia občanov a právnických osôb, ktoré spája záujem o rozvoj neziskového sektora v kraji Vysočina. Skupina spolupracuje s krajom Vysočina.

Ďalšie informácie poskytuje publikácia Jiřího Tošnera a kol. Metodika dobrovolníctví v obci – jak na to? (Príloha 2).

Dôležitým efektom činnosti pracovnej skupiny Dobrovolníctví pro Vysočinu je prehĺbenie spolupráce s krajským úradom, napríklad aj v oblasti poskytovania finančných príspevkov. Kraj vysočina podporu dobrovoľníckej centrál formou systémových dotácií od roku 2010, predtým bol vyhlasovaný grantový program. Dotácie sú poskytované na financovanie prevádzkových nákladov dobrovoľníckych centier.

Jednotlivé neziskové organizácie v kraji Vysočina si vytvárajú vlastné dobrovoľníckej centrál. Príkladom je Centrum pro rodinu Vysočina (<http://www.kous.cz/dobrovolnictvi-pro-vysocinu/ds-1020/p1=1097>), ktoré ponúka dobrovoľníkom najmä zo stredných škôl možnosť zapojiť sa do týchto dobrovoľníckych programov:

Návštevy – program ponúka návštevy dobrovoľníkov u seniorov a prijímateľov služieb organizácie Život 90, ďalej návštevy oddelenia dlhodobých chorých a onkologického oddelenia Nemocnice Jihlava.

Deťom – program ponúka zapojenie dobrovoľníkov do poskytovania troch služieb:

1. Kamarát – dobrovoľníci venujú svoj čas deťom s problematickou primárnou socializáciou, pomáhajú im so zvládaním učiva základnej školy,
2. Rozprávky – dobrovoľníci hrajú bábkové divadlo na detskom oddelení Nemocnice Jihlava
3. Jedno rázové akcie pre rodiny s deťmi – dobrovoľníci sa podieľajú na príprave a realizácii akcií.

V rámci dobrovoľníckych programov sú dobrovoľníkom poskytované pravidelné semináre, supervízie s odborníkom (min. 2x za rok) a víkendové semináre v prírode.

Metodika dobrovoľníctva v obci

zdroj: TOŠNER, Jiří a kol. Metodika dobrovolnictví v obci – Jak na to? Praha: AGNES, o.s. 2014. ISBN 978-80-87548-00-4.

Metodika vznikla v rámci projektu „Dobrovolnictví a veřejná služba v obci – jak na to?“, ktorý implementovala HESTIA, o.s. Partnerom projektu bola aj Baltic Region Healthy Cities Association (Turku, Fínsko) a CARDO – Národné dobrovoľnícke centrum (Bratislava, SR).

Materiál je tvorený 4 hlavnými časťami: teoretická časť, realizácia dobrovoľníctva v obci, kraji, role verejnej správy v oblasti dobrovoľníctva a záver.

Inšpiratívne sú prezentované modely realizácie dobrovoľníctva v obci, kraji. Konkrétne je prezentované dobrovoľníctvo v meste Soběslav, Prachatice, Vsetín, Opava, Ústí nad Labem a v kraji Vysočina (512 000 obyvateľov).

Autori metodiky prezentujú aj príklad podpory rozvoja dobrovoľníctva v Dolnom Bavorsku – mesto Deggendorf (31 669 obyvateľov), v ktorom sídli regionálne dobrovoľnícke centrum „Mach mit“ (<http://www.freiwilligenzentrum-deggendorf.de/>).

Centrum má pôsobnosť pre zemský okres Deggendorf od roku 2011, bolo zriadené a z väčšej časti aj financované regionálnou samosprávou. Na financovaní sa podieľa aj Miestna akčná skupina (LEADER). Dobrovoľnícke centrum realizuje viaceré dobrovoľnícke projekty pre rôzne cieľové skupiny a kampane. Registruje a školí dobrovoľníkov, vyhľadáva a podporuje jednotlivcov a organizácie, ktoré s dobrovoľníkmi pracujú.

Ďalšie príklady z Českej republiky je možné nájsť na webovom portáli DobráPraxe.cz <http://dobrapraxe.cz/cz/tema/dobrovolnictvi>.

V Českej republike je rozšírený koncept dobrovoľníckych centier. Okrem nich ale metodika objasňuje aj úlohu podporných pracovných skupín (najčastejšie komisií, rád) v podpore rozvoja dobrovoľníctva. Obce zriadením príslušnej komisie, či rady, alebo aspoň ustanovením pracovnej skupiny pre problematiku dobrovoľníctva prehĺbia spoluprácu s dobrovoľníckymi organizáciami a ďalšími subjektmi, môžu skvalitniť a zefektívniť prácu dobrovoľníkov a navrhnuť opatrenia pre ďalší rozvoj dobrovoľníctva.

Podpora rozvoj dobrovoľníctva v kraji, obci sa môže realizovať aj v rámci procesu komunitného plánovania (napr. aj zriadením pracovnej skupiny pre dobrovoľníctvo).

Program Rozvoja dobrovoľníctva vo Varmínsko-Mazurskom vojvodstve na roky 2013-2015

Dokument (Príloha 3) vznikol ako výstup projektu partnerstva regionálnej samosprávy a dvoch strešných neziskových organizácií s názvom „FOSa Ludzi, idei, działań“. Už v úvode dokumentu je zdôraznený význam dobrovoľníctva ako formy občianskej participácie a jeho vzťahu k budovaniu sociálneho kapitálu.

Materiál je tvorený 12 kapitolami, z ktorých štyri obsahujú analýzu súčasného stavu dobrovoľníctva o vojvodstve a 6 kapitol objasňuje regionálny program rozvoja dobrovoľníctva. Identifikované hlavné problémy dobrovoľníctva (kapitola 4) korešpondujú so zisteniami v Košickom kraji. Regionálny program dobrovoľníctva definuje 6 skupín príjemcov: potenciálnych dobrovoľníkov; dobrovoľníkov; organizácie, ktoré sa zaoberajú manažmentom, vzdelávaním a medializáciou dobrovoľníctva (napr. dobrovoľnícke centrá, kluby dobrovoľníkov, ale aj školy, osvetové strediská...); inštitúcie a fyzické osoby, ktoré spolupracujú s dobrovoľníkmi; inštitúcie, ktoré podporujú rozvoj dobrovoľníctva a neziskové organizácie. Šiesta kapitola predstavuje víziu a poslanie programu – rozvoj spoločenskej participácie prostredníctvom profesionalizácie neziskových organizácií ako predpoklad rozvoja občianskej spoločnosti v regióne.

V dokumente sú stanovené dve oblasti: propagácia dobrovoľníctva a systémový prístup k dobrovoľníctvu. V rámci prvej oblasti - **propagácie dobrovoľníctva** je ako hlavný cieľ stanovená popularizácia dobrovoľníctva v regióne. Ďalej sú stanovené tri čiastkové ciele. Čiastkovým cieľom 1 je zvyšovanie povedomia o význame dobrovoľníctva v regióne (napr. konaní konferencií, seminárov, kampaní, distribúciou propagačných materiálov, vytvorením internetového portálu). Čiastkový cieľ 2 Zvýšenie poznatkov o dobrovoľníctve obsahuje také aktivity ako napr. realizovanie informačných aktivít, organizovanie súťaží k problematike dobrovoľníctva, spolupráca s lokálnymi a regionálnymi médiami, spracovanie, vydávanie a distribúcia publikácií o dobrovoľníctve. Tretí čiastkový cieľ je zameraný na zvyšovanie povedomia a zlepšovanie poznatkov v oblasti prosociálnych postojov. Aktivity smerujú ku všetkým úrovňam formálneho vzdelávania, ale zahŕňajú aj oblasť neformálneho vzdelávania.

Druhá oblasť s názvom Systémový prístup k dobrovoľníctvu je zameraná na systémový rozvoj infraštruktúry dobrovoľníctva. V tejto oblasti je stanovených šesť čiastkových cieľov :

- zväčšenie úrovne stability fungovania organizácií, ktoré sa zaoberajú manažmentom dobrovoľníctva,
- posilnenie toku informácií a rozvoj spolupráce v oblasti dobrovoľníctva,
- posilnenie organizácií zaoberajúcich sa dobrovoľníctvom v oblasti ľudských a materiálnych zdrojov,
- posilnenie inštitúcií a organizácií, ktoré spolupracujú s dobrovoľníkmi,
- pozdvižnutie úrovne profesionality v oblasti práce s dobrovoľníkmi (kvalita, etika),
- rozvoj a podpora občianskej participácie v neziskových organizáciách.

Pre obe oblasti sú stanovené kvantifikovateľné indikátory.

Dokument korešponduje s ďalšími regionálnymi strategickými dokumentmi. Jeho súčasťou je aj popis implementácie, monitorovania, propagácie a evaluácie programu.

Národná dobrovoľnícka stratégia 2012 – 2020 Maďarsko

Stratégia (Príloha 4) je tvorená 5 kapitolami – analýzou aktuálneho stavu, SWOT analýzou, hlavnými prioritami stratégie, horizontálnymi cieľmi pre každú prioritu a želanými merateľnými výsledkami.

Východisková analýza prináša definíciu dobrovoľníctva a prehľad histórie rozvoja dobrovoľníctva v Maďarsku. Dobrovoľníctvo je chápané ako jedna zo základných hodnôt pre rozvoj komunitného ducha a sociálnej solidarity, prispieva k humánnejšej spoločnosti. Zároveň predstavuje aj občiansky záväzok - vykonávanie dobrovoľníckej práce je ľudským zdrojom, ktorý prispieva na jednej strane k morálnemu, sociálnemu a kultúrnemu rozvoju spoločnosti a na strane druhej k posilneniu ekonomiky spoločnosti. Je zdôraznený najpodstatnejší rozdiel medzi dobrovoľníctvom a komunitnou službou, profesionálnou praxou alebo podporou v nezamestnanosti: motivácia – vnútorné presvedčenie jednotlivca vedúce k vykonaniu aktivity bez očakávania finančného zisku alebo služby za odmenu. dobrovoľnícke aktivity sú definované ako konanie, ktoré vedie ku zlepšeniam alebo tvorbe hodnôt pre komunitu / pre spoločnosť.

Autori stratégie venovali pozornosť aj popisu vplyvu komunizmu na kultúru dobrovoľníctva - neplatená práca (rôzne typy brigád) viedla k úplne odlišnému pochopeniu/posudzovaniu konceptu dobrovoľníckej práce – bývalé socialistické krajiny strednej a východnej Európy sú dobrou ilustráciou toho, ako môže byť dobrovoľníctvo ovplyvnené politickými a spoločenskými pomermi. Komunistické dedičstvo v podobe nepriaznivých základov pre rozvoj kultúry dobrovoľníctva a jeho dopady sú citelné aj dlho po zmene politického systému. V európskych západných krajinách je vykonávanie dobrovoľníckej práce pre spoločenské a humanitárne účely vnímané ako jedna z vážnych silných stránok demokracie a je úzko spojené s lokálnymi iniciatívami – preto podpora organizovania dobrovoľníctva je štátnou aktivitou.

Cieľom stratégie je upriamiť pozornosť na význam/dôležitosť dobrovoľníctva a príležitosti v dobrovoľníctve, sociálnu zodpovednosť – s akcentovaním pozitívneho odkazu – že vykonávanie dobrovoľníctva prináša benefity pre každého zainteresovaného – dobrovoľníka – jednotlivca, tím aj spoločnosť – preto je dôležité zvyšovať počet dobrovoľníckych príležitostí / aktivít a tým aj dobrovoľníkov. Zároveň je podstatné zahrnúť všetky sektory a segmenty a dosiahnuť tak pestrosť / rozmanitosť dobrovoľníckych príležitostí – pričom je potrebné zamerať pozornosť na tie aspekty dobrovoľníctva, ktoré posilňujú sociálnu kohéziu a aktivizujú občanov. Stratégia taktiež stanovuje rámec – ciele a nástroje rešpektujúce objektívne procesy „internacionalizácie“, pretože inkorporovanie domácich dobrovoľníckych činností do medzinárodných ich môže priviesť na novú kvalitatívnu úroveň a zároveň prispeje k zvýšeniu prestíže dobrovoľníctva.

Hlavné priority stratégie

1. Rozvoj kultúry dobrovoľníctva a zmeny prístupu k dobrovoľníctvu

Hlavným cieľom je priblížiť sa k trendu Európskej únie kultúry celoživotného dobrovoľníctva, v súlade s ktorým jednotlivci začínajú s dobrovoľníctvom v rannom veku – rozvoj sociálnej senzitivity má vplyv na celý život dieťaťa - na budovanie jeho rebríčka hodnôt. Okrem toho

jednotlivci, ktorí majú skúsenosť s dobrovoľníctvom z detstva/mladosti môžu z toho čerpať v období rannej dospelosti, kedy môžu mať problémy so zamestnaním – uplatnením sa v spoločnosti a pod. – z tohto pohľadu je dobrovoľníctvo časťou procesu rozvoja spoločnosti. Je potrebné rozvíjať dobrovoľnícku kultúru, v rámci ktorej každá veková skupina si osvojí dôležitosť / význam spoločenskej zodpovednosti, aktívneho občianstva a nadobúdania kompetencií. Je potrebné zredukovať negatívne názory o dobrovoľníctve – prostredníctvom informačných kampaní zameraných na zdôraznenie užitočnosti dobrovoľníctva. V súvislosti s tým je kľúčová pestrá ponuka dobrovoľníckych príležitostí pre občanov.

2. Podpora zaangažovania špecifických cieľových skupín

Je potrebné, aby dobrovoľnícke programy boli nastavené tak, aby sa do nich mohli zapojiť všetky sociálne skupiny z rôznych generácií - aby typy dobrovoľníckych príležitostí boli kompatibilné s vekom potencionálneho dobrovoľníka a jeho statusom. V dôsledku demografickej situácie je potrebné zamerať pozornosť na dobrovoľnícke príležitosti pre rôzne skupiny seniorov.

3. Podpora integrovania dobrovoľníkov z znevýhodnených skupín a rozvoj dobrovoľníctva za účelom posilnenia sociálnej kohézie

Z hľadiska celospoločenskej situácie je významné zapájať do dobrovoľníckych aktivít nezamestnaných, jednotlivcov s nižším vzdelaním, zástupcov minorít a prispieť tak k budovaniu sociálneho kapitálu, eliminácii predsudkov atď. Je dôležité zabezpečiť pre dobrovoľníkov vzdelávanie zamerané na získanie/rozvoj zručností, ktoré neskôr môžu viesť k zvýšeniu šance na zamestnateľnosť konkrétneho dobrovoľníka.

Horizontálne ciele národnej dobrovoľníckej stratégie pre každú prioritu

1. Vývoj systému na posilnenie a povzbudenie dobrovoľníctva

Mladé generácie by mali mať príležitosť participovať v spoločnosti cez dobrovoľnícke príležitosti tak skoro ako je to možné, preto je nevyhnutné prepojenie s výchovno-vzdelávacím systémom – navrhované opatrenie: zredukovať na minimum počet žiakov/študentov, ktorí ukončia svoje vzdelávanie (povinnú školskú dochádzku) bez toho, aby mali akúkoľvek skúsenosť s dobrovoľníctvom - podmienkou ukončenia školy je, že každý žiak/študent musí absolvovať napr. 50 hodín dobrovoľníckej práce. Je dôležitá kontinuita – prenos skúseností a znalostí z generácie na generáciu – či už v spoločnosti, škole alebo v rodine.

2. Zlepšenie úrovne pripravenosti medzi dobrovoľníkmi

Negatívne asociácie s dobrovoľníctvom sú dôsledkom nedostatku kapacít a informácií. Dôležitá je pripravenosť organizácií na dobrovoľníkov – je potrebné redukovat' ad hoc prijímanie dobrovoľníkov a skôr sa zamerať na budovanie väzieb a pravidelnosti spolupráce konkrétnej organizácie a dobrovoľníka. Dôležité je aj venovať pozornosť adekvátnemu vzdelávaniu dobrovoľníkov a ich príprave na výkon dobrovoľníckej práce.

3. Prepojenie organizácií a inštitúcií prijímajúcich dobrovoľnícku pomoc

Dôležitým cieľom je integrovanie dobrovoľníkov do štátnych inštitúcií – nielen preto, že dobrovoľníctvo môže poskytnúť riešenie početných problémov v týchto inštitúciách (zdravotnícke zariadenia, zariadenia soc. služieb), ale môže prispieť aj k zmene postojov

širokej verejnosti – vyžaduje si to flexibilitu týchto zariadení a príslušné kompetencie, potrebné na prijímanie, riadenie a koordináciu dobrovoľníkov – potreba budovania a distribúcie dobrovoľníckeho manažmentu.

4. Tvorba regulovaného prostredia na podporu dobrovoľníctva

Je potrebné vytvárať systémové podmienky (legislatívne, finančné) nevyhnutné pre realizáciu dobrovoľníctva.

5. Rozvoj podpornej infraštruktúry

Absencia infraštruktúry je závažnou prekážkou v rozvoji dobrovoľníctva, významné sú podpora sieťovania, spolupráce a oceňovania dobrovoľníckej činnosti.

6. Podpora medzisektorovej spolupráce

Je potrebné podporovať spoluprácu medzi občanmi a ostatnými sektormi, zapájať všetky sektory do manažmentu dobrovoľníctva, posilniť firemné dobrovoľníctvo.

7. Zber dát a výskumná činnosť

Pre rozvoj dobrovoľníctva sú nevyhnutné opakované zbery aktuálnych dát, ich vyhodnocovanie a interpretácia.

8. Zvyšovanie prestíže dobrovoľníctva

Cieľom je, aby dobrovoľníctvo bolo vnímané ako hodnotná a oceňovaná činnosť – osvojenie si presvedčenia, že každý je schopný urobiť niečo pre verejné blaho, že to má význam robiť niečo pre verejné blaho – že to môže prispieť k tomu, aby územie, na ktorom žijeme bolo lepším, komfortnejším. Dôležité sú posilnenie zjednocujúcej sily spoločnosti a zlepšenie občianskej participácie. Je potrebné zmeniť negatívny predsudok, že dobrovoľnícka práca je forma práce zadarmo bez pozitívnych výsledkov.

Záver stratégie obsahuje návrhy rôznych merateľných výsledkov, prostredníctvom ktorých je potom možné priebežne vyhodnocovať plnenie stratégie, napr. počet dobrovoľníkov / dobrovoľníckych organizácií, počet dobrovoľníckych programov, pochopenie dobrovoľníctva širokou verejnosťou – prieskumy mienky / ankety, príklady dobrej praxe a pod.

Freiwilligenarbeit in der Gemeinde fördern: ein Handbuch für Verantwortliche. Bern : 2006

„Nur wer keine Zeit hat, ist interessant genug für ein Ehrenamt.“

Materiál (príloha 5) je tvorený 6 vnútorne štruktúrovanými kapitolami. Úvodná časť Východiská obsahuje vymedzenie základných pojmov a významu dobrovoľnej a dobrovoľníckej práce pre štát a najmä pre samosprávu, rovnako ako základnú štatistiku o stave dobrovoľníctva vo Švajčiarsku a vymedzenie právnych aspektov dobrovoľníctva.

V dokumente sú použité tieto základné pojmy: Friewilligenarbeit – strešný pojem zahrňujúci pojmy Basisarbeit (dobrovoľnícku prácu) aj Ehrenamt (výkon čestných, volených funkcií).

Nasledujúca kapitola Analýza dobrovoľnej práce v obciach prezentuje analýzu situácie v oblasti dobrovoľníctva na príklade mesta Lyss (14.200 obyvateľov) v kantóne Bern, Švajčiarsko. Dokument má ale širší záber, je vytvorený ako príručka pre podporu dobrovoľníctva v obciach. Tvorcami príručky sú: nezisková organizácia forum freiwilligenarbeit a sociálne oddelenie v meste Horw (kantón Luzern).

Druhá časť dokumentu – rozsahom obsiahlejšia – podrobne objasňuje podporné opatrenia zo strany samosprávy. Veľká pozornosť sa venuje podpore miestnych dobrovoľných organizácií, najmä vytvoreniu zázemia pre manažment dobrovoľníctva – poskytnutie miestností pre kancelárie, ale aj aktivity organizácií a archív dokumentácie, či kopírovacieho stroja. Uznávanie a oceňovanie dobrovoľnej práce obcou je druhou oblasťou podporných opatrení.

K základným opatreniam patrí zavedenie sociálneho preukazu v obciach, aktivity k medzinárodnému dňu dobrovoľníctva, Cena dobrovoľníkom, zavedenie štandardov kvality dobrovoľníctva, koordinácia a sieťovanie na úrovni obce, ďalšie vzdelávanie, osвета, kontaktné miesto pre dobrovoľníctvo, projekt mediátorov a senzibilizačná kampaň.

Jedným z významných podporných opatrení je zavedenie Der Schweizerische Sozialzeitausweis (švajčiarskeho sociálneho preukazu). Preukaz je osobným dokumentom, ktorý je vydávaný dobrovoľníkom organizáciami, pre ktoré tieto pracujú. Preukaz ako nástroj podpory dobrovoľníckej angažovanosti obyvateľov zavádzajú obce. V dokumente je popísaný odporúčaný postup zavedenia preukazu. Preukaz umožňuje obyvateľovi – dobrovoľníkovi uplatňovať zľavy a preukazovať svoju angažovanosť napr. zamestnávateľom.

K zaujímavým aktivitám organizovaným k medzinárodnému dňu dobrovoľníctva (okrem tradičného oceňovania dobrovoľníkov) patri tlačové konferencie, kampane, pouličné akcie, prezentácie aktuálnych štatistík (najmä ekonomickej hodnoty dobrovoľníctva).

Udeľovanie cien dobrovoľníkom je veľmi rozšírenou aktivitou pri príležitosti Medzinárodného dňa dobrovoľníkov 5. decembra. Oceňovanie je zvyčajne finančne dotované samosprávou (napr. príručka uvádza, že obec s 3100 obyvateľmi podporuje oceňovanie dotáciou 2.000 CHF).

Dôležitým opatrením je implementácia štandardov dobrovoľníckej práce na úrovni obcí.

V príručke je venovaný priestor aj otázke koordinácie a sieťovania na úrovni samospráv, pričom sú pomenované základné kategórie organizácií: sociálna oblasť, záujmové skupiny (rôzne spolky, zväzy, cirkevné organizácie, nadácie, politické strany...), športové zväzy a kluby, voľno časové zväzy (Freizeitvereine), kam sú zaradené knižnice, spevokoly, ale aj kynologické spolky, rybári, hasiči a pod.).

Osobitnú kapitolu predstavujú rozvojové projekty ako burza talentov/výmenná burza; CC projekty (firemné dobrovoľníctvo), kultúrny bonus pre dobrovoľníkov a projekt mentorov.

G21 Regional Volunteering Strategy. June 2012. (Príloha 6)

Motto:

The choice is clear: we can better support volunteering or we can watch our communities die.“ (interview participant)

„Voľba je jasná: môžeme lepšie podporovať dobrovoľníctvo, alebo sa môžeme prizerať, ako naše obce umierajú.“ (účastník rozhovoru)

G21 – Geelong Region Alliance (G21) je austrálska formálna aliancia vládnych, podnikateľských a komunitných organizácií, ktoré spolupracujú so zámerom skvalitniť život ľudí v regióne Geelong, ktorý tvorí 5 municipalít: Colac-Otway, Golden Pains, Greater Geelong, Queenscliffe and Surf Coast.

G 21 funguje ako fórum, v rámci ktoré sa diskutujú regionálne otázky napriek záujmovými skupinami a municipalitami, ktoré rezultujú v lepšie koordinovanom výskume, konzultáciách a plánovaní. G21 podporuje projekty, ktoré sú prínosom pre región naprieč hranicami jednotlivých municipalít a ktoré umožňujú byť spoločným hlasom na všetkých úrovniach vlády/správy.

Všetky samosprávy združené v G1 priamo zapájajú dobrovoľníkov a poskytujú služby pre svojich obyvateľov a návštevníkov s významným príspevom dobrovoľníkov.

Zámerom dokumentu “ G21 Regional Volunteering Strategy Project“ bolo využiť výsledky výskumu a konzultácií so stakeholdermi a tak analyzovať súčasnú situáciu v oblasti dobrovoľníctva v regióne a rozvinúť regionálnu stratégiu rozvoja dobrovoľníctva.

Štatistické dáta o dobrovoľníctve sú sledované samostatne v rámci lokálnych samospráv, ale aj regionálne oddelením pre plánovanie a regionálny rozvoj, rovnako ako aj Austrálskym štatistickým úradom (the Australian Bureau of Statistics).

Materiál je tvorený 10 kapitolami.

Hodnota a dopady dobrovoľníctva (kapitola 3)

Dokument berie do úvahy tri elementy pri posudzovaní hodnoty a dopadov dobrovoľníctva v regióne: ekonomický prínos dobrovoľníctva, hodnotu a rozsah služieb, ktoré sú poskytované dobrovoľníkmi a sociálny kapitál, ktorý je dobrovoľníkmi vytváraný.

V osobitnej podkapitole je poukázané na prínosy dobrovoľníctva pre zdravie a socializáciu jednotlivcov.

V záverečnej kapitole 3. 5 je konštatovaná poddimenzovanosť finančnej podpory dobrovoľníckej infraštruktúry, ktorá podľa autorov môže v nasledujúcich 5-10 rokoch dospieť ku kríze dobrovoľníctva.

Kapitoly 5-9 bližšie objasňujú kľúčové otázky dobrovoľníctva pre G21, tak ako boli identifikované.

Nábor (kapitola 5)

K základným poznatkom, ktoré je možné vziať aj na podmienky Košického samosprávneho kraja patria:

Na vidieku sú ľudia nepripravení zapájať sa do formálneho (organizovaného) dobrovoľníctva. Súčasne chýba inercia dobrovoľníckych príležitostí.

Je dôležité reflektovať demografický trend starnutia populácie tým, že budú zohľadnené špecifiká dobrovoľníkov seniorov aj čo sa týka záujmu o dobrovoľnícke príležitosti.

Ukazuje sa potreba prispôbiť ponuku dobrovoľníckych príležitostí životnému štýlu a požiadavkám ľudí. Špecificky je potrebné zamerať sa na také cieľové skupiny ako mládež, seniori, nezamestnaní a sociálne znevýhodnené skupiny ako napr. občania so zdravotným postihnutím, či príslušníci etnických skupín. Dokument upozorňuje na absenciu (a potrebu) strategického plánu náboru nových dobrovoľníkov. Súčasne konštatuje existenciu „starých modelov v novom svete“ a tým poukazuje na nevyhnutnosť zamerať sa na hľadanie nových modelov a zvýšenie atraktivity dobrovoľníctva.

Zaisťovanie zdrojov (kapitola 6)

Ako druhá závažná otázka, ktorou sa zaoberajú dobrovoľnícke organizácie v regióne bolo identifikované zaisťovanie zdrojov pre dobrovoľníkov a to najmä v súvislosti s nákladmi, ktoré vznikajú dobrovoľníkom, ale aj nákladmi na vzdelávanie a nábor dobrovoľníkov či vytváranie dobrovoľníckej infraštruktúry.

Oceňovanie a udržateľnosť (kapitola 7)

V súvislosti s významom udržateľnosti dobrovoľníkov a ich oceňovaním je zdôrazňovaný význam vzdelávania (tréningu) dobrovoľníkov, ako aj uznávania ich skúseností. K dôležitým nástrojom patria certifikáty o výkone dobrovoľníckej práce a účasť na Národnom týždni dobrovoľníctva.

Manažment rizík (kapitola 8)

Oblasť manažmentu rizík zahŕňa otázku existencie vnútorných predpisov, dodržiavania národných štandardov a krytie poistenia.

Vodcovstvo (kapitola 9)

Realizácia adekvátneho vodcovstva v rámci organizácií bola identifikovaná ako významná výzva pre región G21. Je spojená s potrebou stratégie dobrovoľníctva v organizácii, podpory dobrovoľníctva zo strany manažmentu organizácie, efektívneho manažmentu dobrovoľníkov, merania dopadov dobrovoľníctva a dokumentácie a štatistik o dobrovoľníctve.

Odporúčané stratégie (kapitola 10)

V dokumente sú pomenované nasledujúce stratégie pre Región G21:

- Podpora širšieho zapájania mládeže do dobrovoľníctva
- Reagovanie na trendy v dobrovoľníctve
- IT zázemie
- Zlepšenie regulácie a manažmentu rizík
- Posilnenie manažmentu a tréningu
- Posilnenie vzťahov a advokácie
- Uznávanie a oceňovanie dobrovoľníctva
- Zvýšenie informovanosti o dobrovoľníctve

3. STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA NA ÚZEMÍ KOŠICKÉHO KRAJA

CIEĽ STRATÉGIE

Implementovať systém podpory rozvoja dobrovoľníctva na území Košického kraja do roku 2020

Cieľom stratégie je navrhnuť systém podpory rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji vrátane opatrení, ktorý reflektuje aktuálny stav v oblasti dobrovoľníctva. Systém podpory rozvoja dobrovoľníctva (v odbornej terminológii označovaný ako infraštruktúra dobrovoľníctva) je tvorený opatreniami:

- legislatívnymi (napr. všeobecne záväzné nariadenia),
- finančnými (dotačný systém, granty...),
- organizačnými (zriadenie regionálneho centra dobrovoľníctva),
- inými opatreniami (napr. vzdelávanie, propagácia, výskum a pod.).

PRIORITA 1 PODPORA VYTVÁRANIA KULTÚRY DOBROVOĽNÍCTVA V KOŠICKOM KRAJI

Na základe výsledkov analýzy súčasného stavu dobrovoľníctva v Košickom kraji bola identifikovaná ako slabá stránka nedostatočná prestíž dobrovoľníctva a informovanosť kľúčových aktérov (zamestnávateľa, orgány štátnej správy a samosprávy, inštitúcie a neziskové organizácie) o význame a prínosoch dobrovoľníctva. Aj obyvatelia Košického kraja sú nedostatočne informovaní o význame dobrovoľníctva, jeho prínosoch pre ich životy, ako aj možnostiach zapojiť sa do dobrovoľníctva.

Špecifický cieľ 1.1 Zvýšiť zapojenie obyvateľov Košického kraja do dobrovoľníckych aktivít

Opatrenie 1.1.1 Pripraviť a realizovať v kalendárnom roku jednu informačnú kampaň pre verejnosť v Košickom kraji (ktorá bude reflektovať situáciu v kraji)

Opatrenie 1.1.2 Zapojiť obyvateľov do národných projektov (napr. Týždeň dobrovoľníctva) zameraných na podporu angažovanosti v dobrovoľníctve

Opatrenie 1.1.3 Zorganizovať regionálnu akciu, ktorá by sa každoročne opakovala a umožnila by obyvateľom Košického kraja vyskúšať si dobrovoľnícke aktivity

Opatrenie 1.1.4 Podporovať cezhraničnú mobilitu mladých dobrovoľníkov (využitím programu Európskej dobrovoľníckej služby)

Poznámka: Prostredníctvom Centra voľného času – Regionálne centrum mládeže v Košiciach.

Špecifický cieľ 1.2 Zvýšiť úroveň poznatkov o prínosoch dobrovoľníctva pre organizáciu a manažmente dobrovoľníctva (vrátane príkladov dobrovoľníckych programov v rôznych sektoroch a pre rôzne cieľové skupiny)

Opatrenie 1.2.1 Pripraviť a realizovať sériu informačných seminárov pre zamestnávateľov v organizáciách zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja a ďalšie spolupracujúce subjekty (napr. Svet zdravia a.s., Jednota dôchodcov na Slovensku)

Opatrenie 1.2.2 Pripraviť a realizovať informačný seminár o komunitnom dobrovoľníctve pre obce a miestne akčné skupiny

Opatrenie 1.2.3 V spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pripraviť informačný seminár s prezentáciou príkladov dobrej praxe, výstupov v SR realizovaných projektov a životných príbehov dobrovoľníkov – uchádzačov o zamestnanie, pre zamestnancov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, príp. uchádzačov o zamestnanie

Opatrenie 1.2.4 V spolupráci s Jednotou dôchodcov na Slovensku pripraviť seminár pre seniorov o možnostiach dobrovoľníckej práce v Košickom kraji

Špecifický cieľ 1.3 Zviditeľniť spoločenský prínos dobrovoľníkov v Košickom kraji

Opatrenie 1.3.1 Medializovať príklady dobrej praxe a príbehy dobrovoľníkov z rôznych skupín obyvateľov v Košickom kraji v regionálnych médiách

Opatrenie 1.3.2 Vytvoriť webový portál o dobrovoľníctve v Košickom kraji
Poznámka: Môže ísť aj o webovú stránku Regionálneho centra dobrovoľníctva.

Opatrenie 1.3.3 Organizovať regionálne oceňovanie dobrovoľníkov 5. decembra pri príležitosti (Medzinárodného dňa dobrovoľníkov)

Opatrenie 1.3.4 Organizovať v pravidelnom intervale regionálnu konferenciu „Dobrovoľníctvo v Košickom kraji“, kde budú prezentované aj výstupy a výsledky projektov, dobrovoľníckych programov dobrovoľníckych organizácií, obcí, firiem, Úradu Košického samosprávneho kraja, organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja a činnosti Regionálneho centra dobrovoľníctva

Špecifický cieľ 1.4 Zvýšiť povedomie personalistov podnikov a firiem v Košickom kraji o prínose dobrovoľníckej skúsenosti pre rozvoj vedomostí a zručností uchádzačov o zamestnanie

Opatrenie 1.4.1 Zorganizovať informačný seminár o nástrojoch uznávania dobrovoľníckej skúsenosti v SR a v EÚ

Poznámka: Opatrenia môže zabezpečiť novovytvorené Regionálne centrum dobrovoľníctva v spolupráci s Košickým samosprávnym krajom, ARR, n.o. a inými subjektmi a neziskovými organizáciami.

PRIORITA 2 SYSTÉMOVÁ PODPORA DOBROVOĽNÍCTVA V KOŠICKOM KRAJI

Analýza súčasného stavu dobrovoľníctva v organizáciách ukázala, že v Košickom kraji je nevyhnutné podporiť rozvoj formálneho dobrovoľníctva systémovými opatreniami. Aj z analýzy prezentovaných príkladov dobrej praxe v zahraničí vyplýva, že budovanie tzv. infraštruktúry dobrovoľníctva – legislatívnych, finančných, organizačných a iných opatrení umožňujúcich rozvoj dobrovoľníctva je prioritou.

Jedným z dôležitých stavebných prvkov infraštruktúry dobrovoľníctva je dobrovoľnícke centrum. V SR už existuje niekoľko úspešne fungujúcich dobrovoľníckych centier, ktoré boli zriadené samosprávou (Nitra, Bratislava) alebo s ňou úzko spolupracujú (Banská Bystrica).

OZ Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií v roku 2015 realizuje projekt Dobrovoľnícke centrá a kvalita v dobrovoľníctve, v rámci ktorého sa zameriava na vytvorenie troch dobrovoľníckych centier v krajoch (Trenčianskom, Trnavskom a Žilinskom kraji). Z ich skúseností je možné čerpať pri vytvorení regionálneho centra dobrovoľníctva v Košickom kraji.

V Košickom kraji síce pôsobia organizácie s kvalitným know-how v oblasti manažmentu formálneho dobrovoľníctva (napr. OZ Žabky, Dobrovoľnícke centrum Košického kraja), ale doposiaľ nebolo zriadené dobrovoľnícke centrum, ktoré by plnilo úlohy vo vzťahu k celému Košickému kraju a koordinovalo aktivity dobrovoľníckych organizácií.

Špecifický cieľ 2.1 Zlepšiť úroveň sieťovania dobrovoľníckych organizácií v Košickom kraji

Opatrenie 2.1.1 Zriadiť Regionálne centrum dobrovoľníctva, ktoré bude plniť najmä tieto úlohy:

- propagácia dobrovoľníctva, zviditeľňovanie prínosov dobrovoľníctva,
- regionálne oceňovanie dobrovoľníkov,
- sieťovanie organizácií vrátane tvorby projektov spolupráce,
- sprostredkovávanie dobrovoľníkov pre organizácie,
- ponúkание dobrovoľníckych príležitostí pre obyvateľov v kraji,
- vytvorenie vlastných dobrovoľníckych programov podľa potrieb v kraji,
- metodická podpora organizáciám,
- vzdelávanie dobrovoľníkov a koordinátorov dobrovoľníkov,
- realizácia zberu dát o dobrovoľníctve (prieskumy, ankety) a jeho spoločenskej hodnote.

Poznámka: Využiť projektový zámer Odboru sociálnych vecí a zdravotníctva na zriadenie Poradenského domu.

Špecifický cieľ 2.2 Zaviesť systém benefitov pre dobrovoľníkov v Košickom kraji

Opatrenie 2.2.1 Podporiť start-up projekt „Karma Recharger“, aby mohol byť zavedený v Košickom kraji

Poznámka: Start-up Mgr. Kupca je aplikácia pre mobilné zariadenia. Zámerom je motivovať mladých dobrovoľníkov systémom drobných zliav a iných benefitov, napr. vo forme vstupného na kultúrne akcie. Organizácie, ktoré by mali záujem o dobrovoľníkov, by zaevidovali aktuálne dobrovoľnícke príležitosti, ktoré by si mladí dobrovoľníci mohli vyhľadať. Za splnenie určitého počtu „questov“ – t.j. dobrovoľníckych aktivít by získali drobné benefity, ktoré by poskytli najmä

samosprávy (v zriaďovateľskej kompetencii ktorých je množstvo rôznorodých inštitúcií a zariadení), ale v budúcnosti aj firmy. Ide o vývoj prototypu, s plánom doplniť ho o ďalšie funkcie napr. evidenciu vykonanej dobrovoľníckej práce, vytváranie osobného životopisu dobrovoľníka. Autor predpokladá uvedenie na trh do pol roka, brzdí ho okrem iného aj nedostatočná finančná podpora. O projekte sú informovaní nielen vedúci odborov Úradu Košického samosprávneho kraja, ale aj mesta Košice. Projekt je vhodný ako pilot aj pre ďalšie samosprávy, rovnako ako je možné uvažovať o jeho rozšírení aj pre iné skupiny dobrovoľníkov.

PRIORITA 3 SKVALITNENIE RIADENIA DOBROVOĽNÍKOV V ORGANIZÁCIÁCH

Zvýšenie zapojenia obyvateľov do formálneho dobrovoľníctva je podmienené jeho kvalitným manažmentom. Dobrovoľnícka práca je síce neplatená, ale od organizácie vyžaduje zvýšené náklady v podobe úhrady cestovných nákladov, stravovania, školenia a ďalších nákladov na výkon dobrovoľníckej práce. V súčasnosti boli v SR, podobne ako v iných vyspelých štátoch EÚ, prijaté štandardy kvality manažmentu dobrovoľníctva, ktoré ešte v organizáciách Košického samosprávneho kraja neboli implementované. Zámerom priority je aj podporiť prípravu a implementáciu pilotných dobrovoľníckych programov rešpektujúcich uvádzané štandardy kvality v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja a ďalších inštitúciách. Súčasne tak dôjde k vytvoreniu nových dobrovoľníckych príležitostí pre obyvateľov Košického kraja.

Špecifický cieľ 3.1 Skvalitniť riadenie dobrovoľníkov v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja

Opatrenie 3.1.1 Vytvoriť dobrovoľnícke programy vo vybraných organizáciách (zariadenia sociálnych služieb, kultúrne organizácie)

Poznámka: Pre realizáciu opatrenia je možné využiť napr. zdroje ESF. V SR, ale najmä v ČR sú spracované dobre prenositeľné metodiky dobrovoľníckych programov v sociálnych službách, kultúre, či cestovnom ruchu. Súčasne je možné konzultovať prípravu a implementáciu dobrovoľníckych programov napr. s OZ Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií.

Opatrenie 3.1.2 Zabezpečiť vzdelávanie koordinátorov dobrovoľníckych programov v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja

Poznámka: Jednou z aktivít projektu zameraného na pilotné overenie dobrovoľníckych programov môže byť aj zabezpečenie získania certifikátu z akreditovaného vzdelávania koordinátorov dobrovoľníckych programov.

Špecifický cieľ 3.2 Zaviesť program firemného dobrovoľníctva pre Úrad Košického samosprávneho kraja

Poznámka: Nadviazať na aktivitu Odboru sociálnych vecí a zdravotníctva.

Opatrenie 3.2.1 Pripraviť konkrétne popisy dobrovoľníckych príležitostí pre zamestnancov Úradu Košického samosprávneho kraja v spolupráci s vybranými organizáciami

Opatrenie 3.2.2 Zrealizovať informačný seminár pre zamestnancov Úradu Košického samosprávneho kraja o firemnom dobrovoľníctve s informáciou o konkrétnych dobrovoľníckych príležitostiach v Košickom kraji

Opatrenie 3.2.3 Zorganizovať Deň dobrovoľníctva zamestnancov Úradu Košického samosprávneho kraja

Špecifický cieľ 3.3 Vychovávať študentov stredných škôl k dobrovoľníctvu

Opatrenie 3.3.1 Pri príležitosti Dňa študentov propagovať a oceňovať dobrovoľnícke aktivity študentov stredných škôl v Košickom kraji

Opatrenie 3.3.2 Realizovať informačný seminár pre riaditeľov stredných škôl a pedagógov v Košickom kraji o vyučovacej stratégii Service Learning (učenie službou)

Opatrenie 3.3.3 Pripraviť pilotný projekt na vybraných stredných školách zameraných na program Service Learning (učenie službou)
Poznámka: Zámerom projektu by bolo pripraviť metodiku pre stredné školy. Je možné sa inšpirovať nielen zahraničnými skúsenosťami, ale aj výstupmi už realizovaných projektov na univerzitách v Banskej Bystrici a Prešove.

Špecifický cieľ 3.4 Finančne podporiť koordináciu dobrovoľníckych programov a dobrovoľníkov v organizáciách a obciach

Opatrenie 3.4.1 V rámci existujúcich dotačných mechanizmov podporovať koordináciu dobrovoľníckych aktivít, úhradu nákladov súvisiacich s výkonom dobrovoľníckej práce (cestovné výdavky, strava, náklady na poistenie, ale aj vzdelávania, supervíziu, koordináciu dobrovoľníkov)
Poznámka: Poskytovanie dotácie viazať na dodržiavanie štandardov kvality manažmentu dobrovoľníctva.

4. SUMMARY OF THE RESULTS

STRATEGY TO SUPPORT DEVELOPMENT OF VOLUNTEERISM IN THE KOSICE REGION

OBJECTIVE OF THE STRATEGY

To implement a system to support development of volunteerism in the Kosice region until 2020

Objective of this strategy is to design a system to support development of volunteerism in the Kosice region, including measures that reflect the current state of volunteering in the Kosice region. A system to support the development of volunteerism (volunteering infrastructure) includes:

- legislative measures (generally binding regulations),
- financial measures (grants),
- organisational measures (establishing of regional volunteer centre),
- other measures (education, promotion, research, etc.).

PRIORITY 1 SUPPORT OF THE DEVELOPMENT OF A VOLUNTEER CULTURE IN THE KOSICE REGION

Based on the analysis of the current state of volunteering in the Kosice region it was identified as a weakness the lack of prestige of volunteering and awareness of key stakeholders (employers, state and local authorities, institutions and non-profit organizations) on the importance and benefits of volunteering. The inhabitants of the Kosice region are insufficiently informed about the importance of volunteering and its benefits to their lives, as well as about opportunities to volunteer.

Specific objective 1.1 To increase involvement of inhabitants of the Kosice region into volunteering

Specific objective 1.2 To increase the level of knowledge on the benefits of volunteering for an organization and volunteer management (including examples of volunteer programmes in different sectors and for different target groups)

Specific objective 1.3 To make visible contribution of volunteers in the Kosice region

Specific objective 1.4 To increase awareness of corporate recruiters and companies in the Kosice region on the benefits of volunteering experience for the knowledge and skills development of job seekers

PRIORITY 2 SYSTEM SUPPORT TO VOLUNTEERISM IN THE KOSICE REGION

Analysis of the current state of volunteering in organizations showed that in the Kosice region it is essential to encourage the development of formal volunteering system measures.

Analysis of good practices from different foreign countries proved as well that building volunteering infrastructure has to be a priority.

One of the most important elements of volunteering infrastructure is a volunteer centre. There are several successful functioning volunteer centres in Slovakia, established either by local authority (Nitra, Bratislava) or closely cooperating with it (Banska Bystrica).

Even though there are organisations with know-how in volunteer management in the Kosice region (civic association Žabky, Volunteer Centre of the Kosice Region), there is missing a volunteer centre which would cover all functions in whole territory of the Kosice region and which would coordinate activities of all volunteering organisations in the Kosice region.

Specific objective 2.1 To improve the level of networking among voluntary organisations in the Kosice region

Specific objective 2.2 To introduce a system of benefits for volunteers in the Kosice region

PRIORITY 3 TO OPTIMIZE VOLUNTEER MANAGEMENT IN ORGANISATIONS

High quality volunteer management is pre-condition to increased involvement of people in formal volunteering. Although voluntary work is unpaid, the organization has to be able to cover related costs - reimbursement of travel expenses, food, training and other costs necessary for the performance of voluntary work. Nowadays, there are adopted quality standards for volunteer management in Slovakia, however those have not been implemented in organizations in the Kosice region yet. The aim of this priority is to support the preparation and implementation of pilot volunteer programmes, respecting the quality standards in organisations established by the Kosice Self-Governing Region and in other institutions. These programmes will contribute to creation of new volunteering opportunities for inhabitants of the Kosice region.

Specific objective 3.1 To optimize volunteer management in organisations established by the Kosice Self-Governing Region

Specific objective 3.2 To implement a corporate volunteer program in the Office of the Kosice Self-Governing Region

Specific objective 3.3 To educate students at secondary schools on volunteering

Specific objective 3.4 To support financially coordination of volunteer programmes and volunteers in organisations and municipalities

LITERATÚRA

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta (ed.). *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Bratislava : Iuventa, 2012. 208 s. ISBN 978-80-8072-119-0.

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta a kol. *Service learning. Inovatívna stratégia učenia (sa)*. Banská Bystrica : vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela Belianum, 2014. 200 s. ISBN 978-80-557-0829-4.

European Volunteer Centre : *Volunteering Infrastructure in Europe*, 2012. ISBN 978-9-4916-3000-2. Dostupné na: <http://www.cev.be/uploads/2012/09/Volunteering-infrastructure-in-Europe.pdf>

HUSTINX, L., LAMMERTYN, F. 2003. Collective nad Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective. In: *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organization*, Volume 14, Number 2, s. 167–187.

MERRILL, M.V. (2003). International megatrends in volunteerism. In: *Voluntary Action*, Volume 5, Number 2, s. 63 – 69.

P.A.V.E. Policy Agenda for Volunteering in Europe, 2011. Dostupné na: http://www.eyv2011.eu/images/stories/pdf/EYV2011Alliance_PAVE_copyfriendly.pdf

SKYBA, Michaela – ŠOLTÉSOVÁ, Denisa. *Service-learning v Prešove*. Manuál pre organizácie. Prešov : PDC, o.z., 2012. 24 s.

TOŠNER, Jiří a kol. *Metodika dobrovolnictví v obci – Jak na to?* Praha: AGNES, o.s. 2014. ISBN 978-80-87548-00-4.

zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ZAÚJÍMAVÉ WEBOVÉ STRÁNKY

<http://www.dobrovolnictvo.sk>

<http://www.dobrovolnickecentra.sk/> - webová stránka OZ Platforma dobrovoľníckych centier a organizácii, na ktorej sú prezentované aj zaujímavé projekty zamerané na dobrovoľníctvo špecifických skupín obyvateľov

<http://volwem.dobrovolnickecentra.sk/> - informácie a výstupy o projekte dobrovoľníctva nezamestnaných

<http://www.dobrovolnictvoba.sk/> - Bratislavské dobrovoľnícke centrum

<http://www.centrumdobrovolnictva.sk/> - Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici

<http://www.ncdnitra.sk/> - Nitrianske centrum dobrovoľníctva

<http://new.kzu.sk/index.php/dobrovolnici-v-nemocniciach> - webová stránka Katolíckej zdravotníckej únie

<http://www.dsvrba.sk/page/permalink/o-dobrovolnictve-v-nemocnici> - webová stránka Dobrovoľníckej skupiny Vřba

<http://www.nadaciapontis.sk/> - informuje na webových stránkach o programoch a projektoch súvisiacich aj s dobrovoľníctvom

<http://www.servicelearning.umb.sk/> - webový portál informujúci o zavádzaní vyučovacej stratégie Service Learning na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici

<https://www.iuventa.sk/sk/Mladez-v-akcii/O-nas/Akcie-programu/Akcia-2-Europska-dobrovolnicka-sluzba.alej> - webový portál IUVENTY, ktorý informuje aj o Európskej dobrovoľníckej službe

<http://www.freiwilligenzentrum-deggendorf.de/> - webová stránka dobrovoľníckeho centra v okrese Deggendorf v Dolnom Bavorsku

<http://dobrapraxe.cz/cz/tema/dobrovolnictvi> - webový portál, ktorý ponúka aj príklady dobrej praxe v oblasti dobrovoľníctva

<http://www.kous.cz/dobrovolnictvi-pro-vysocinu/ds-1020/p1=1097> – webová stránka, ktorá referuje o výsledkoch pracovnej skupiny Dobrovoľníctví pro Vysočinu